

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 63 – Τεύχος 1

Ἰανουάριος 2014

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἱπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΔΙΕΤΗ ΘΗΤΕΙΑ: πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Καραϊσαρίδης, καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς
Α.Π.Θ., ἀρχιμ. Δαμασκηνός Πετράκος, πρωτοπρ. Αντώνιος Καλλιγέρης, πρωτοπρ. Χριστόδουλος Μπίθας, πρωτοπρ. Δημή-
τριος Θεοφίλου, καθηγ. Γεώργιος Φύλιας. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ.
Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-
7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: Ναύπλιο, Φώτη Κόντογλου.

Ἐσωτερική εἰκονογράφησι: Φώτη Κόντογλου.

Τὸ Περιοδικό «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Τὰ κείμενα τῶν συνεργατῶν νά μὴν ὑπερβαίνουν τίς 350 λέξεις ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρώτη σελίδα
καί τίς 450 λέξεις γιὰ κάθε μία ἀπὸ τίς σελίδες πού ἔπονται.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 63

Ιανουάριος 2014

Τεύχος 1

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Είσοδικόν	3
π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΩΤΗ	
Τό Εύχαριστιακό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μαρτυρία (Α') . .	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Μέ ποιὰ ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζεται Κύριος;	7
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ	
«Πρόσχωμεν· τά ἅγια τοῖς ἁγίοις. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός»	8
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Ὁ Θεός ὡς φίλος	10
ΑΡΧΙΜ. ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	
Κυριακή 2 Φεβρουαρίου (Ἵπαπαντή τοῦ Κυρίου)	12
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ	
Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος στή δυτική παράδοση	14
ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΓΟΥΛΟΥΔΗ	
Χριστιανικός Ναός: Ἐγκαίνια χώρου καί ἀνανέωση χρόνου	18
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ	
Ἡ πολύπαθη εὐχή «Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων	20
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ	
Σύγχρονοι πολέμιοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου	22
ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ	
Ἡ ἁγία Παρθένα ἡ Ἐδεσσαία	24
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	25
Βιβλιοπαρουσίαση	26
Μηνολόγιο	28
Ἐφημεριακά	31

«Όσα κάνει ο Θεός, ως αγαθός, τά κάνει για τόν άνθρωπο. Όσα κάνει ο άνθρωπος, τά κάνει για τόν έαυτό του, καί τά καλά καί τά κακά. Καί για νά μή βρίσκεσαι σέ άπορία για τήν εϋτυχία τών κακών, νά ξέρης, ότι όπως οί πόλεις συντηροϋν τούς δημίους καί δέν επαινοϋν τήν κάκιση προαίρεσή τους, αλλά διά μέσου τους τιμωροϋν τούς άξιους τιμωρίας, έτσι καί ο Θεός έπιτρέπει στους πονηροϋς νά γίνονται κύριοι τών βιοτικών πραγμάτων, ώστε διά μέσου τους νά τιμωροϋνται οί άσεβεῖς. Έπειτα όμως καί αϋτούς τούς παραδίνει σέ κρίση, έπειδή έκαναν τά κακά εις βάρος τών ανθρώπων όχι για νά υπηρετήσουν τόν Θεό, αλλά έξυπηρετώντας τή δική τους πονηρία».

*Τοϋ Άγίου Πατρός ήμών Άντωνίου τοϋ Μεγάλου:
Συμβουλές για τή συμπεριφορά τών ανθρώπων
καί τή ζωή τής καλωσύνης..*

*Άρχιμ. Εϋσεβίου: Μικρή Φιλοκαλία. Άποστολική Διακονία
τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, Άθήνα 2002⁴, σ. 46.*

Σεβαστοί πατέρες, καλή καί εὐλογημένη χρονιά!

Στό πρῶτο τεῦχος αὐτοῦ τοῦ ἔτους θά διαβάσετε στά *Προσόμοια* τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ π. Δημητρίου Φώτη «Εὐχαριστιακό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μηνύματα», ὅπου μεταξύ ἄλλων τονίζεται ὅτι ἡ «Εὐχαριστία δέν εἶναι οὔτε “ἀπόκοσμη” λατρεία (ἔξω ἀπό τόν Κόσμο), οὔτε ἐκκοσμικευμένη λατρεία (κοσμολατρεία), ἀλλά πάντοτε “ἐγκόσμια” λατρεία τοῦ Δημιουργοῦ μέσα ἀπό τήν ὕλική Δημιουργία». Στή στήλη *Τίνα μέ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου ἐξηγεῖ «Μέ ποιά ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζεται Κύριος;», στή στήλη *Πρός Ἐκκλησιασμόν ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς καταγίνεται μέ τή φράση «Πρόσχωμεν· τά ἅγια τοῖς ἁγίοις. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός» καί στή στήλη *Πρός Κατήχησιν ὁ κ. Ἀλέξανδρος Καριώτογλου ἔχει θέμα «Ὁ Χριστός ὡς φίλος».**

Ὁ π. Νικάνωρ Καραγιάννης ἐρμηνεύει στή *Διακονία τοῦ Λόγου* τό Εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς 2 Φεβρουαρίου, στό ὁποῖο καταγράφεται τό γεγονός τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου. Ἀκολουθεῖ στή στήλη *Πίστη καί Τέχνη* τό ἄρθρο τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χαραλαμπίδη, ὁ ὁποῖος πραγματεύεται τό θέμα «Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος στή δυτική παράδοση». Ὁ κ. Σταῦρος Γουλούλης στό *Ἀγριέλαιον εἰς καλλιέλαιον* μέ τό ἄρθρο του «Χριστιανικός Ναός: Ἐγκαίνια χώρου καί ἀνανέωση χρόνου» ἀναλύει τή μορφή διαλεκτικῆς πού ἴσχυε στήν ἀρχαία Ἐκκλησία γιά τήν οἰκοδόμηση χριστιανικῶν ναῶν στή θέση παγανιστικῶν καί στό *Τυπικαρεῖον* ὁ κ. Διονύσιος Ἀνατολικιώτης ἀσχολεῖται μέ τήν «Πολύπαθη εὐχή “Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων”».

Στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ὁ π. Βασίλειος Γεωργόπουλος πληροφορεῖ γιά τήν πρακτική τῆς ἑταιρείας «Σκοπιά» ἀπέναντι στόν Ἅγιο Κωνσταντῖνο, στό *Συναξάριον* ὁ π. Χρυσόστομος Χρυσόπουλος στή σειρά *Ἱερεῖς Μάρτυρες* κάνει μνεῖα τοῦ βίου καί τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, ὁ κ. Σταῦρος Τερζῆς παρουσιάζει νέους τίτλους στή *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου*, ἡ κ. Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη παρουσιάζει βιβλία σχετικά μέ ἁγίους στή *Βιβλιοπαρουσίαση*, πολλές εἰδήσεις στό *Μηνολόγιο* καί στά *Ἐφημεριακά* δημοσιεύεται τό κείμενο τοῦ κ. Γεωργίου Ἀνδρουτσοπούλου μέ θέμα «Περί παραγραφῆς τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐφημερίων».

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντής Σύνταξης

Τό Εὐχαριστιακό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μαρτυρία (Α')

π. Δημητρίου Φώτη,
Ἱερέως και διδασκάλου, Ἱ. Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν

1. Εὐχαριστίες καί κόσμος

Γιά τήν Ὁρθοδοξία ὁλόκληρος ὁ κόσμος εἶναι λειτουργία, «κοσμική λειτουργία», πού «ἀναφέρει» στό Θρόνο τοῦ Θεοῦ ὅλη τή δημιουργία. Ἄλλά καί ἡ ὀρθόδοξη θεολογία εἶναι δοξολογία, ἔκφραση λειτουργική, εἶναι εὐχαριστιακή θεολογία¹. Ἡ Θ. Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα καί τήν καρδιά τῆς ὀρθόδοξης Λειτουργίας. Στή σύναξη αὐτή ἡ λατρεύουσα κοινότητα ἀναπέμπει τίς εὐχές καί τίς προσευχές της ὄχι μόνο γιά τούς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς «χριστιανούς», τήν Ὁρθόδοξη δηλαδή κοινω- νία, ἀλλά γιά ὅλο τόν κόσμο².

Ἡ ἔννοια τοῦ κόσμου στήν ἱστορική καί κοινωνική της σημασία συνδέεται ἄμεσα μέ τό θέμα τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας. Ἔτσι, ἐνῶ ὁ φυσικός κόσμος μπορεῖ νά προσληφθεῖ στό εὐχαριστιακό γεγονός, ὁ ἱστορικός καί κοινωνικός κόσμος μπορεῖ, λόγω τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, καί νά ἀντιταχθεῖ σ' αὐτό. Στήν περίπτωση αὐτή ἐμφανίζεται ὅ,τι ὀνομάσαμε ἐκκοσμίκευση, στήν ὁποία, ἀντί ὁ κόσμος νά προσληφθεῖ ἀπό τήν Εὐχαριστία, ἡ Εὐχαριστία προσλαμβάνεται ἀπό τόν κόσμο καί ἀφομοιώνεται σ' αὐτόν. Ἡ Εὐχαριστία πρέπει νά προσλάβει τόν κόσμο χωρίς νά ἀφομοιωθεῖ ἀπό αὐτόν καί νά διατηρήσει τόν ἐσχατολογικό της χαρακτήρα, χωρίς νά ἀπορρίπτει τήν ἱστορία.

Ἐπειδή ἡ διατήρηση τῆς ἰσορροπίας αὐτῆς δέν εἶναι εὐκόλη, ἡ Ἐκκλησία προσπα- θώντας νά περισώσει τόν ἐσχατολογικό της χαρακτήρα πολύ συχνά ἀποσύρεται ἀπό τήν ἱστορία. Αὐτό συνέβη μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ Μοναχισμοῦ στήν ἀρχαία Ἐκ- κλησία καί παρατηρεῖται καί σήμερα ὅσες φορές ἡ Ἐκκλησία περιορίζεται στόν λε- γόμενο «θρησκευτικό» της ρόλο καί ἀδιαφορεῖ γιά τό ἱστορικό καί κοινωνικό γί- γνεσθαι. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ Θ. Εὐχαριστία γίνεται τελετή, ἕνα μέσο πού προ- ωθεῖ τόν ἀτομικό εὐσεβισμό, χωρίς κανένα ὑπαρξιακό ἀντίκρισμα στήν κοινωνική συμβίωση τῶν ἀνθρώπων καί γενικά στόν πολιτισμό καί τήν ἱστορία³.

Ἡ Θ. Εὐχαριστία εἶναι ἡ πλέον θετική καί ἔμπρακτη ἀποδοχή τοῦ κόσμου καί τῆς δημιουργίας. Ἄν ὁ μοναχισμός χαρακτηρίζεται ἀπό τήν κίνηση ἔξω ἀπό τόν κόσμο, δηλαδή τήν τοπική φυγή ἀπό τόν κόσμο, ἡ Εὐχαριστία χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἀντί- θετη φορά. Ὁ πιστός πού προσέρχεται στήν Εὐχαριστία φέρνει μαζί του τόν κόσμο, ὄχι ἀπλῶς τίς ἀδυναμίες καί τά πάθη του, ἀλλά τήν ὅλη σχέση του μέ τόν φυσικό κό-

σμο, μέ τή δημιουργία. Ὁ κόσμος πού εἰσρέει στό λειτουργικό χῶρο εἶναι ὁ φθαρτός κόσμος καί στήν ἀποδοχή του μέσα στό ναό συντελεῖται μία κατάφασή του. Ὁ «κόσμος» πού εἰσέρχεται στή Λειτουργία δέν εἰσέρχεται, γιά νά μείνει ὅπως εἶναι, ἀλλά γιά νά γίνει ἐκεῖνο πού ὄντως εἶναι καί πού τό παραμορφώνει ἡ ἁμαρτία⁴. Ἄλλωστε, ὅ,τι εἰσέρχεται στή Θ. Λειτουργία, π.χ. ἡ τέχνη, ὁ πολιτισμός, ἀναλαμβάνεται κριτικά, προφητικά καί εὐχαριστιακά ἀπό τήν Ἐκκλησία, μέ σκοπό τή συνεχή μεταμόρφωσή του⁵. Ἡ θεώρηση αὐτή τοῦ κόσμου μέσα στήν Εὐχαριστία ἀποκλείει παράλληλα τή διχοτόμηση μεταξύ τοῦ φυσικοῦ καί ὑπερφυσικοῦ, κάτι πού παρατηρεῖται πολύ συχνά στό σύγχρονο ἄνθρωπο. Συχνά ἀδυνατεῖ νά διαχωρίσει μεταξύ τῶν δύο καί ὀδηγεῖται σέ σχιζοφρενική κατάστασή του νά ἀποδέχεται τό ὑπερφυσικό κάποιες φορές, γιά νά μήν προδώσει τήν πίστη του καί ἄλλοτε νά ἀδιαφορεῖ γι' αὐτό, γιατί τοῦ τό ἐπιβάλλει ἡ καθημερινή ζωή. Στήν εὐχαριστιακή θεώρηση τοῦ κόσμου δέν ὑπάρχει φυσικό καί ὑπερφυσικό. Ὑπάρχει φύση καί δημιουργία ὡς ἐνιαία πραγματικότητα, πού προέρχεται ἀπό τόν Θεό καί «ἀναφέρεται» στόν Θεό⁶.

Κατά τήν Θ. Εὐχαριστία ἡ ἀνθρωπότητα λειτουργεῖ ὡς ἱερέας τῆς κτίσεως, προσφέροντας τήν ἀναφορά στόν Θεό, ἐπιτρέποντάς την μ' αὐτόν τόν τρόπο νά καταστεί μέρος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, κι ἔτσι νά ζήσει παντοτινά⁷. Οἱ χριστιανοί τή στιγμή τῆς Εὐχαριστίας καλοῦνται νά ἀντιληφθοῦν τήν ὕλική δημιουργία ὡς εὐλογία τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτούς, τήν ὁποία ὀφείλουν νά ἀναφέρουν εὐχαριστιακά καί ἐπιστρεπτικά στόν Θεό, χωρίς νά τήν οἰκιοποιήθουν καί νά τήν ἀπαιτήσουν ἀποκλειστικά καί μόνο γιά τόν ἑαυτό τους⁸.

2. Εὐχαριστιακό ἦθος καί ὕλικά ἀγαθά

Ἡ εὐχαριστιακή νοσηματοδότηση τοῦ κόσμου δέν ἐπιτρέπει τήν ἰδιοποίηση καί τήν παράχρηση τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν ἀπό τόν ἄνθρωπο, ἀλλά τήν κατανόησή του ὡς κάτι ἱερό, καθὼς ὁ κόσμος δέν βρίσκεται ἔξω ἀπό τίς ἄκτιστες θεῖες ἐνέργειες καί τή διαρκῆ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ εἰκονοκλαστική θεώρηση τῆς ὕλικῆς δημιουργίας, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται σέ κάθε εὐκαιρία ἀπό τό σύγχρονο ἄνθρωπο, ἰδιαίτερα μέσα ἀπό τά ἐπιτεύγματα τῆς βιοτεχνολογίας, τῆς γενετικῆς μηχανικῆς καί τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων, βρίσκεται στόν ἀντίποδα τοῦ λειτουργικοῦ ἦθους, τό ὁποῖο βιώνει ὁ πιστός μέσα στή Θ. Λειτουργία. Οἱ πιστοί δέν μεταβαίνουν μόνοι στήν Ἐκκλησία, ἀλλά συνοδευόμενοι ἀπό τά δῶρα τῆς δημιουργίας, τόν ἄρτο, τόν οἶνο καί τό ἔλαιο. Καί ἐνῶ θά περίμενε κανεὶς τοὺς πιστοὺς νά λησμονήσουν τίς βιοτικές τους ἀνάγκες, καθὼς πηγαίνουν στό ναό, ἡ Λειτουργία τοὺς καλεῖ νά τίς μεταφέρουν ἐκεῖ, εὐχόμενοι «ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων...»⁹. Ἄλλωστε, καί τό σκανδαλῶδες γεγονός τῆς περιφορᾶς τοῦ δίσκου, πού ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ἐκδήλωση τοῦ ἴδιου πνεύματος, ἀποκαλύπτει ἀκριβῶς πορεία, παρέλαση, τοῦ ὅλου κόσμου πρὸς τήν Ἁγία Τράπεζα¹⁰.

Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀρνεῖται τά ὕλικά ἀγαθά. Τά κτίσματα ἀποτελοῦν «σημαίνοντα» τῆς δημιουργικῆς καί προνοητικῆς ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπαρξή τους μαρ-

τυρεῖ τὴν παρουσία τοῦ Δημιουργοῦ. Ἡ ὕλη ἀποτελεῖ τὴν αἰσθητὴ παρουσία τοῦ θεοῦ θελήματος. Ἔλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔγινε ὕλη, σκηνώσε στὴν ὕλη καὶ ἀπεργάστηκε μὲ τὴν ὕλη τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου¹¹. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν περιορίζεται στὴν ὀρθὴ θεώρηση τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ τὴν ὀρθὴ θεώρηση τοῦ ὕλικου κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ σέβεται, χωρὶς νὰ θεοποιεῖ τὴν ὕλη. Οἱ ναοί, οἱ χῶροι τέλεσης τῆς Θ. Εὐχαριστίας εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ εἰκόνες καὶ τοιχογραφίες, εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ «ὕλη»¹². Ἡ Εὐχαριστία ἀναδεικνύει τὸν ὀρθὸ τρόπο χρήσης τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν, πού δὲν εἶναι «κοσμολατρία» καὶ εἰδωλολατρία (παγανιστικὸ κοσμοεἰδωλὸ τοῦ κόσμου), ἀλλὰ οὔτε καὶ εὐσεβιστικὴ ἀπόρριψη τῆς ὕλης. Ἡ Εὐχαριστία δὲν εἶναι οὔτε «ἀπόκοσμη» λατρεία (ἔξω ἀπὸ τὸν Κόσμο), οὔτε ἐκκοσμικευμένη λατρεία (κοσμολατρεία), ἀλλὰ πάντοτε «ἐγκόσμια» λατρεία τοῦ Δημιουργοῦ μέσα ἀπὸ τὴν ὕλικὴ Δημιουργία¹³. «Ἡ ἀνθρώπινη δημιουργία εὐλογεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸ καί, τουλάχιστον στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, δὲν γίνεται μὲ πνεῦμα αὐτάρκειας καὶ αὐτοϊκανοποίησης, ἀλλὰ ὡς διακονία πού προσφέρεται γιὰ συνεχῆ ἐξερεύνηση τῆς ἀλήθειας καὶ ὡς γιορτὴ χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας, στὴν ὁποία ὅλοι μποροῦν νὰ συμμετάσχουν»¹⁴.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, «Ἡ εὐχαριστιακὴ θεώρησις τοῦ κόσμου καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος», *Διάβαση*, τεύχος 64, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2006, σ. 15.
2. Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, *Ἡ Ὁρθοδοξία στὸ σταυροδρόμι*, ὁ.π., σ. 198.
3. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, *Εὐχαριστία καὶ Κόσμος*, διαθέσιμο στὸν διαδικτυακὸ τόπο: <http://www.acadimia.gr/content/view/178/76/lang.el/>, στίς 8-2-2009.
4. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, *Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία*. Θεολογικὴ προσέγγιση στὸ πρόβλημα τῆς Οἰκολογίας, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1992, σ. 22 ἐξ.
5. Κ. ΑΓΟΡΑΣ, «Μυστηριακὴ Χριστολογία, πολιτισμικὴ νεωτερικότητα καὶ ἐσατολογικὸ εὐαγγέλιο», στὸ Π. Κалаϊτζίδης καὶ Ν. Ντόντος (ἐπιμ.), *Ὁρθοδοξία καὶ Νεωτερικότητα*, Ἰ. Μ. Δημητριάδου, Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, ἐκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2007, σ. 27.
6. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, *Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία*, ὁ.π., σ. 25.
7. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, «Ὁ ἄνθρωπος, ἱερέας τῆς κτίσεως. Μία συμβολὴ στὴ συζήτηση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος», στὸ συλλογικὸ τόμο: *Ζωντανὴ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμο*, Andrew Walker-Κώστας Καρράς (ἐπιμ.), μετάφραση Ἰωσήφ Ροηλίδης, ἐκδ. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας», Ἀθήνα 2001, σ. 220 ἐξ.
8. ΦΙΛΙΑ Γ., «Ἡ Εὐχαριστιακὴ Ἀναφορά», στὸ συλλογικὸ τόμο: *Τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας, Πρακτικὰ Γ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου*, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2004, σ. 115.
9. ΣΤ. ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ, «Τὸ Ὁρθόδοξο “ἦθος”», στὸ Κ. Ἀγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π. Λουδοβίκου Ν.: Στ. Φωτίου, *Πίστη καὶ Βίωμα τῆς Ὁρθοδοξίας, Δόγμα, Πνευματικότητα καὶ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας*, τόμ. Α', ἐκδ. Ε.Α.Π., Πάτρα 2002, σσ. 245-304, ἐδῶ σ. 267.
10. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑΣ, Μητρ. Περγάμου, *Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία*, ὁ.π., σ. 22.
11. Ἰω. 1,14
12. Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ, *Ἡ ἐμπειρικὴ Θεολογία στὴν Οἰκολογία καὶ τὴν πολιτικὴ*, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 21 ἐξ.
13. Κ. ΑΓΟΡΑΣ, «Περὶ Κόσμου, Ἀνθρώπου, Ἱστορίας», στὸ συλλ. τόμο Κ. Ἀγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π. Ν. Λουδοβίκου, Στ. Φωτίου, *Πίστη καὶ Βίωμα τῆς Ὁρθοδοξίας, Δόγμα, Πνευματικότητα καὶ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας*, τόμος Α', ἐκδ. Ε.Α.Π., Πάτρα 2002, σ. 95.
14. Κ. ΚΑΡΡΑΣ, «Ἁγία Τριάδα, Ἐκκλησία καὶ πολιτικὴ, σ' ἕναν ἐκκοσμικευμένο κόσμο», στὸ συλλογικὸ τόμο: *Ζωντανὴ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμο*, Andrew Walker-Κώστας Καρράς (ἐπιμ.), μετάφραση Ἰωσήφ Ροηλίδης, ἐκδ. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας», Ἀθήνα 2001, σ. 237.

ΤΙΝΑ ΜΕ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

45. Μέ ποιά ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ὀνομάζεται Κύριος;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Νέας Σμύρνης

Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπό τόν ἄγγελο πρὸς τοὺς ποιμένες συνοδεύεται ἀπὸ ἕναν ἰδιαίτερο χαρακτηρισμό. Παρουσιάστηκε στοὺς βοσκούς καὶ τοὺς εἶπε –μεταξὺ ἄλλων– ὅτι στὴν πόλη Δαβίδ γεννήθηκε γιὰ χάρη σας σωτήρας –καὶ αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Κύριος (Λκ 2, 11)· ὁ ἀναμενόμενος λυτρωτής. Ὁ Μεσσίας γιὰ τόν Ἰσραὴλ ἦταν μιὰ γνωστή προσδοκία λόγῳ τῆς μεσσιανικῆς προφητείας τοῦ Μιχαία (5, 1). Ὁ συνδυασμός ὁμως τῶν ὄρων «Χριστός Κύριος» εἶναι μοναδικός στό ἐδάφιο αὐτό καὶ πουθενά ἄλλοῦ στὴν ΚΔ δέν ἐμφανίζεται.

Ἀντίθετα, παρουσιάζονται συχνά οἱ ἐκφράσεις «Χριστός Κυρίου», «Κύριος [ἡμῶν] Ἰησοῦς Χριστός», «ὁ Χριστός Ἰησοῦς ὁ Κύριος» κ.ἄ. Στό Λκ 2, 11 ἡ ἐκπληξη εἶναι διπλή, καθὼς ὁ χαρακτηρισμός «Κύριος» ἀναγγέλλεται στὴν ὁμάδα τῶν βοσκῶν, ἀνθρώπων φτωχῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀναγνώριζαν ἕνα καὶ μοναδικό ἄνθρωπο ὡς κύριο, τόν ρωμαῖο αὐτοκράτορα, πού κυβερνοῦσε μέ τή δύναμή του. Ὡστόσο, αὐτοῖ πού ζοῦν στό περιθώριο τῆς κοινωνίας γίνονται οἱ καλύτεροι ἀποδέκτες τοῦ χαρμόσунου μηνύματος καὶ ἀνταποκρίνονται μέ ἐκδήλωση τιμῆς πρὸς τόν Θεό.

Πράγματι, οἱ ὄροι «Κύριος» καὶ «Υἱός τοῦ Θεοῦ» (*divi filius*) ἀνῆκαν στὴν τρέχουσα ὀρολογία τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς, πού χρησιμοποιοῦνταν

τόσο γιὰ τόν Καίσαρα (Πράξ. 25, 26) ὅσο καὶ γιὰ τίς παγανιστικές θεότητες, ὥστε νά ὑπάρχουν «κύριοι πολλοί» (Α΄ Κορ 8, 5). Οἱ ὄροι αὐτοῖ χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν πρωτοχριστιανική Ἐκκλησία ὡς καθαρά ὁμολογιακοὶ χριστολογικοὶ τίτλοι καὶ μάλιστα κατὰ τὴ μετα-πασχάλεια περίοδο. Ὁ ὄρος «Κύριος», ἐξαγγελλόμενος ἀπὸ ἀγγελική ὑπαρξη, ὑποδηλώνει τὴν ὑπέρτατη καὶ κυρίαρχη θεότητα τοῦ Ἰησοῦ ὡς προἀναρχοῦ καὶ ὑπέρχρονου, τὴν ἀπόλυτη κυριαρχία του στόν κόσμον καὶ τὴ θεϊκή του σχέση, καθὼς φέρνει τὴ σωτηρία στοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτό γράφει ὁ ἄγιος Γρηγόριος Νύσσης: «καὶ Χριστός καὶ Κύριος λέγεται· Κύριος μὲν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου, Χριστός δέ διὰ τὸ πνεῦμα τῆς χρίσεως». Ὡς Κύριος εἶναι ὁ μεσσιανικός Σωτήρας τῆς ἀνθρωπότητας.

Μέσα σέ δώδεκα λέξεις στό Λκ 2, 11 ἔχουμε τρεῖς χριστολογικοὺς τίτλους, πού ἀποκαλύπτουν τὴν ταυτότητα καὶ τὴ σπουδαιότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ὡς Χριστός-Μεσσίας συνδέεται μέ τὴν πόλη καὶ τόν βασιλικό θρόνον τοῦ Δαβίδ, θά σώσει τόν Ἰσραὴλ καὶ θά ὑποβαθμίσει τόν καίσαρα. Προφανῶς, γιὰ τόν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ αὐτός πού γεννιέται στὴ Βηθλεέμ τίς ἡμέρες ἐκεῖνες εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τόν καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἔχει κυριαρχική ἐξουσία παγκόσμιας διάστασης καὶ θά κυβερνήσει τόν κόσμον μέ τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης καὶ ὄχι μέ τὴν ἀγάπη τῆς δύναμης.

«Πρόσχωμεν· τά ἅγια τοῖς ἀγίοις. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός»

Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἄναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΧΗ τῆς Κεφαλοκλισίας καί πρὶν τὸ μελισμὸ ὁ Διάκονος λέγει «Πρόσχωμεν» καί ὑψώνοντας ὁ ἱερέας τὸ τίμιον σῶμα ἐκφωνεῖ «τά ἅγια τοῖς ἀγίοις». Ὁ δὲ λαὸς ψάλλει τὸ «Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός».

Μέ τὴν ἐκφώνηση «Πρόσχωμεν· τά ἅγια τοῖς ἀγίοις» γίνεται ἡ ὑψωση τοῦ ἀγίου ἄρτου ἀπὸ τὸν ἱερέα. Ὑψώνεται μόνον ὁ ἄμνος κι ὄχι ὀλόκληρο τὸ δισκᾶριο μέ τίς μερίδες. Καί τοῦτο διότι μόνον αὐτὸς μεταβάλλεται σέ σῶμα Χριστοῦ. Ἡ ὑψωση, πρὶν ἀπὸ κάθε συμβολικὴ ἐρμηνεία, εἶναι ἡ πρώτη πράξη τῆς κλάσης (τοῦ τεμαχισμού) τοῦ ἄρτου. Γιά νά κόψουμε κάτι πρέπει νά τὸ κρατήσουμε στά χέρια, νά τὸ σηκώσουμε ψηλά¹.

Ἡ ἀρχικὴ αὐτὴ κίνηση ὀδήγησε στὴ διαμόρφωση τῆς πράξης τῆς ὑψωσης, ἡ ὁποία κατ' ἄλλους συμβολίζει τὴν ἀνύψωση τοῦ Χριστοῦ στό Σταυρὸ². Κατ' ἄλλους «δείχνει τῆς ἀναστάσεως τὸν τύπον τοῦ Κυρίου»³ ἢ δηλοῖ τὴν ἀγίαν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου⁴, καί κατ' ἄλλους εἶναι ἡ πρόσκληση μὲν τῶν ἀξίων, ἡ ἀπόθεση δὲ τῶν ἀναξίων⁵. Στὴν ἐποχὴ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀκόμη καί ὁ τρόπος τῆς ὑψώσεως μέ τὸ ἓνα χέρι, ἐνῶ τὸ ἄλλο ὁ ἱερέας τὸ εἶχε ψηλά «καθάπερ τις κήρυξ, τὴν χεῖρα ἔχων εἰς ὑψος»⁶, ὑπενθυμίζει στοὺς πιστοὺς ὅτι ὅποιος δέν εἶναι ἅγιος ἄς μὴν πλησιάσει⁷.

Τὸν ἅγιο δὲ κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο δέν τὸν κάνει μόνον ἡ ἀπουσία τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καί ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ὁ πλοῦτος τῶν ἀγαθῶν ἔργων⁸. Τὸ ἴδιο τονίζει καί ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, πού εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους πού ἐρμηνεύει τίς παραπάνω ἐκφωνήσεις. «Τά ἅγια οὖν τοῖς ἀγίοις κατάλληλα», σημειώνει χαρακτηριστικά. Τά «προκείμενα», πού λέγονται «ἅγια» διότι δέχθηκαν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι κατάλληλα γιά τοὺς ἀγίους, γι' αὐτοὺς δηλαδή πού καταξιώθηκαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸ βάπτισμα⁹. Στὴ συνέχεια τονίζει ὅτι «φύσει ἅγιος» εἶναι μόνον ὁ Κύριος, ἐνῶ ὅλοι ἐμεῖς «εἰ καὶ ἅγιοι, ἀλλ' οὐ φύσει, ἀλλὰ μετοχῇ καὶ ἀσκήσει καὶ εὐχῇ»¹⁰.

Βλέπουμε ἔτσι ὅτι ἤδη ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ θέμα τῆς ἀγιότητος καί τῶν προϋποθέσεων γιά τὴ συμμετοχὴ στό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας δέν τίθεται στὴ βάση τῆς προσωπικῆς τοῦ καθενὸς ἀξιωσύνης καί καθαρότητος, ἀλλὰ στὴ βάση τῆς κατὰ χάριν μετοχῆς στὴ θεία ζωὴ καί τὴν ἀγιότητα τοῦ Κυρίου.

Ἡ ἀγιότητα προϋποθέτει τὸν πλοῦτο καί τὴν ἐμπειρία τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία συνδυασμένη μέ τὴν ἀσκησι καί τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καθαρίζει καί

φωτίζει την καρδιά του ανθρώπου και την κάνει δεκτική της χάριτος και του άγιασμού που μεταδίδουν τά μυστήρια. «Άγιους –τονίζει ο άγιος Γερμανός Πατριάρχης Κων/λεως– λέγει τούς κεκαθαμένους από συνειδήσεως πονηράς, και έχοντας πίστιν ειλικρινή εις τά άγια». 'Ο λαός όμολογει και λέγει: «Είς άγιος, Είς Κύριος Ίησους Χριστός»¹¹.

'Ο άγιος Νικόλαος ό Καβάσιλας προσδίδει δυναμικό χαρακτήρα στην άγιότητα και τή συνδέει άρρηκτα μέ την άγιότητα του Κυρίου και την εκ μέρους τών πιστών μετοχή στό σώμα και τό αίμα Του. 'Ετσι, λοιπόν, άγιοι είναι οί τέλειοι στην άρετή, «άλλά και όσοι πρόσ την τελειότητα εκείνην επείγονται μέν, λείπονται δέ». Κανένας δέν έχει από μόνος του τόν άγιασμό, «οὐδ' έργον ανθρωπίνης έστιν άρετῆς, άλλ' έξ εκείνου πάντες και δι' εκείνου». Αυτό σημαίνει ότι οί πιστοί είναι άγιοι ως μέλη του σώματος Έκείνου και έξ αίτίας του άγίου του όποιου μετέχουν και μέ τόν όποιον κοινωνούν στό σώμα και τό αίμα. Τά ίδια τά δώρα μās άγιάζουν. 'Ας αποκοποϋμε και εκπέσουμε από τό πανάγιο

σώμα «μάτην τών ιερών γεύομεθα μυστηρίων· οὐ γάρ διαβήσεται ή ζωή πρόσ τά νεκρά και αποκοπέντα μέλη»¹².

Στήν ίδια χριστοκεντρική βάση θέτει την άγιότητα τών προσερχομένων στή θεία Εϋχαριστία και ό άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης. «'Ως ό σταυρωθείς άγιος, και οί τούτου μέτοχοι άγιοι όφείλουσιν είναι και πιστει πάντες βοώσιν, "Είς άγιος, Είς Κύριος Ίησους Χριστός" τήν όμολογίαν λέγοντες, ήτις έσται και έν τῷ μέλλοντι, ως Παϋλός φησι». Διότι μέ την Ένσάρκωση του μονογενοϋς Υίου και τή Σταύρωση «ήγιασθημέν τε και του θανάτου έρρυσθημεν, και τῆς άθανασίας έτύχομεν· ός και τότε έσται ήμίν θεωρία τε και απόλαυσις»¹³.

'Η έσχατολογική αυτή προσέγγιση του «Είς άγιος, Είς Κύριος» ταυτίζεται μέ την έρμηνεία που δίδει ό άγιος Μάξιμος ό Όμολογητής, ό όποιος μιλεί για την ένότητα όλων όσοι όμολογοϋν τό «Είς άγιος» «έν τῷ αφθάρτῳ τών νοητῶν αϊώνων». Έκει οί τελειωθέντες αντικρίζοντες τό φῶς «τῆς άφανοϋς και υπεραρρήτου δόξης» δέχονται και αυτοί, όπως οί οϋράνιες Δυνάμεις, τή θεία καθαρότητα¹⁴.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Άπαντήσεις εις Λειτουργικάς Άπορίας, τ. Γ', Θεσ/νίκη 1976, σ. 93.
2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, PG 95, 409. Βλ. και ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΙΔΩΝ, PG 140, 464D.
3. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΑΠΟΝΤΕ ΤΟΥ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΘΕΝΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΟΥ, Έξήγησις τῆς θείας Λειτουργίας, έν Βιέννη τῆς Άουστρίας 1795, έκδ. «Τῆνος», Άθήναι ά.έ., σ. 105.
4. ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ, «Έξήγησις σύντομος» ή «Έρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας», έκδ. Ρ. Ίωάννου, έν Byzantinische Zeitschrift 51 (1958) 9.
5. Π. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Αί τρεις Λειτουργίαι κατά τούς έν Άθήναις κώδικας, Άθήναι 1982.
6. PG 63, 133.
7. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΙΔΩΝ, PG 140-464C.
8. PG 63, 133.
9. Ι. Σ. ΠΕΤΡΟΥ, Ένότητα και διάσπαση τῆς κοινω-

νίας τών πιστών κατά τόν Μ. Βασίλειο, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 76.

10. Μυσταγωγική Κατήχησις Ε', SC 126, 168.

11. PG 98, 445Dα 448Α.

12. Είς τήν θείαν Λειτουργίαν, έν Φιλοκαλία τών Νηπτικῶν και Άσκητικῶν 22, Πατερικά Έκδόσεις «Γρηγόριος ό Παλαμάς», Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 184-186. Βλ. και Δ. Ι. ΤΣΕΛΕΓΓΙΔΗ, Χάρη και έλευθερία κατά τήν πατερική παράδοση του ΙΔ' αϊώνα. Συμβολή στη σωτηριολογία τῆς Όρθόδοξης Έκκλησίας [Φιλοσοφική και Θεολογική Βιβλιοθήκη, 9], έκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 112-113.

13. PG 155, 297D.

14. Μυσταγωγία, Εισαγωγή-Σχόλια πρωτ/ρου Δημ. Σταμιλοάε, μετάφρ. Ίγνάτ. Σακαλής, έκδ. «'Αποστολικῆς Διακονίας», Άθήναι 1973, σ. 208.

32. Ὁ Θεός ὡς φίλος

Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,
Δρος Θεολογίας

ΕΝΑΣ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΟΣ φέρει μέσα του τήν ἀπλότητα ενός ἀνθρώπου πού δέν γνωρίζει πολλά πράγματα γύρω ἀπό τόν Θεό καί τήν πίστη σ' αὐτόν, ὅπως τό διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας. Ὅτι εἰπώθηκε προηγουμένως γύρω ἀπό τήν οὐσία καί τίς ἐνέργειες τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι σημαντικά πλὴν ὅμως πολύ θεολογικά καί γι' αὐτό θά χρειαστεῖ νά τοῦ δώσουμε καί τήν ἄλλη διάσταση, ὅπως τή δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καί οἱ μαθητές του. «Σεῖς εἶστε φίλοι μου, ἂν κάνετε αὐτά πού ἐγώ σᾶς παραγγέλω. Σᾶς ὀνομάζω φίλους, γιατί σᾶς ἔκανα γνωστά ὅλα ὅσα ἄκουσα ἀπό τόν Πατέρα μου» (Ἰω. 15, 14, 15). Κατά παρόμοιο τρόπο καί ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος στήν καθολική ἐπιστολή του γράφει: «Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ἡ Γραφή πού λέει: ὁ Ἀβραάμ πίστεψε στό Θεό καί γι' αὐτή του τήν πίστη ὁ Θεός τόν ἀναγνώρισε δικαίω κι ὀνομάστηκε φίλος τοῦ Θεοῦ» (Ἰακ. 2,23). Ὁ Θεός λοιπόν εἶναι ἐκτός ἀπό ὅλα τά ἄλλα γνωρίσματά Του καί φίλος τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτό καί ὀνομάζεται ἀπό τούς Πατέρες ὡς Φιλάδελφος καί Φιλάνθρωπος. Τί σημαίνει αὐτό; Ἕνα πανέμορφο ὄρισμό τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ μᾶς δίνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Διψᾷ νά τόν διψοῦν. Ποτίζει ὅποιους θέλουν νά πιοῦν. Εὐεργετεῖ ὅταν τοῦ ζητοῦν νά εὐεργετήσῃ.

Εἶναι εὐκόλος στή μεγαλοδωρία. Περισσότερο χαίρεται αὐτός νά δίνει ἀπό ὅ,τι οἱ ἄλλοι νά παίρουν. Μόνον νά μὴ διαπράξουμε τό σφάλμα νά ζητήσουμε πράγματα μικρά καί ἀνάξια αὐτῶν πού δίνει»¹.

Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς μᾶς ὀνομάζει φίλους Του μᾶς δίνει νά ἐννοήσουμε καί τί σημαίνει ἀκριβῶς ὅτι ὁ Θεός εἶναι φίλος μας: «σᾶς ἔκανα γνωστά ὅλα ὅσα ἄκουσα ἀπό τόν Πατέρα μου». Πρόκειται γιά τήν ἀπύθμενη φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «Πρὶν ἀπό ἐμᾶς μᾶς ἐτοίμασε αἰώνια κληρονομιά βασιλείας, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, ἀπό καταβολῆς κόσμου. Πρὶν ἀπό ἐμᾶς γιά χάρη μας ἔπλασε τούς ἀγγέλους γιά νά ἀποστέλλονται ὡς διάκονοι. Πρὶν ἀπό ἐμᾶς γιά χάρη μας ἄπλωσε τόν οὐρανό σ' ὅλον τόν αἰσθητό τοῦτο κόσμος, τόν ἴδιο ἀεικίνητο καί πολυκίνητο. Γιά μᾶς πρὶν ἀπό ἐμᾶς κατασκεύασε τόν μεγάλο φωστήρα γιά νά κυριαρχεῖ στήν ἡμέρα καί τόν μικρό γιά νά κυριαρχεῖ τῆς νύκτας. Γιά μᾶς πρὶν ἀπό ἐμᾶς θεμελίωσε τή γῆ, ἄπλωσε τή θάλασσα, ἐξέχυσε ἀφθόνως ἐπάνω ἀπό αὐτά τόν ἀέρα. Αὐτόν λοιπόν τόν σύμπαντα κόσμος παρήγαγε ἀπό τό μηδέν ὁ πλάστης μας· γιά τή σύσταση τοῦ σώματός μας. Γιά τή βελτίωση τῶν ἡθῶν καί τήν καθοδήγηση πρὸς τήν

ἀρετή τί δέν ἔκαμε ὁ φιλάγαθος δεσπότης. Ἐβαλε μέσα μας ἔμφυτο νόμο, ἀδιάφειστο διδάσκαλο, τήν ἀτομική στόν καθένα συνείδηση. Ἀφοῦ μέ τή φύση καί τήν κτίση ἀνοιξε τό διδασκαλεῖο τῶν ἀρετῶν, τοποθέτησε ἀγγέλους ὡς φύλακες, ἀνύψωσε πατέρες καί προφήτες γιά καθοδήγηση, ἔδειξε σημεῖα καί τέρατα γιά νά ὀδηγοῦν πρός τήν πίστη, μᾶς ἔδωσε τόν γραπτό νόμο, βοηθητικό στό νόμο τῆς λογικῆς μας φύσεως καί στή διδασκαλία ἀπό τήν κτίση. Τέλος, ἐπειδή τά περιφρονήσαμε ὅλα, μᾶς ἔδωσε τόν ἑαυτό του γιά χάρη μας, καί, κενώνοντας τόν πλοῦτο τῆς θεότητας στό ἔσχατο κατάντημά μας πῆρε τήν φύση μας καί, γενόμενος ἄνθρωπος σάν ἐμᾶς, διατέλεσε διδάσκαλός μας. Αὐτός μᾶς διδάσκει γιά τό μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του, παρουσιάζοντάς την μέ ἔργο καί λόγο καί συγχρόνως ὀδηγεῖ σέ μίμηση τῆς συμπαθείας του, ἀποτρέποντας ἀπό τή σκληροκαρδία ὅσους ὑπακούουν σ' αὐτόν»².

Σέ ὅλα ὅσα ἔχει κάνει ὁ Δημιουργός γιά τόν ἄνθρωπο οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζουν τόν Θεό ὡς φίλο. Χρειάζεται νά τό τονίσουμε αὐτό, ἐπειδή τόσο σέ ἄλλες θρησκείες, ὅσο καί σέ λαθεμένες ἀντιλήψεις μέσα στή χριστιανική πίστη ὁ Θεός κατανοήθηκε ὡς τό ὑπέρτατο Ὄν, τό ὁποῖο κυριαρχεῖ, ἐπιβάλλει, τιμωρεῖ ἢ ἐπιβραβεύει τίς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Στή χριστιανική πί-

στη ἡ φιλία μας μέ τό Θεό συνίσταται στήν ἐμπιστοσύνη πού τοῦ δείχνουμε, στήν ἐτοιμότητα πού ἔχουμε νά τόν ἀκούσουμε, νά τόν ἀποδεχτοῦμε καί ἀντίστροφα νά μᾶς ἀκούσει καί νά μᾶς ἀποδεχτεῖ. Κορυφαῖο σημάδι τῆς φιλίας μας μαζί του εἶναι ἡ ἀποστολή τοῦ Υἱοῦ του γιά νά μᾶς διδάξει ἀπό κοντά ὅτι ἀδυνατούσαμε νά κατανοήσουμε καί βασικά ὅτι ὁ δρόμος τῆς διακονίας εἶναι ὁ ἀληθινότερος τρόπος γιά νά ζεῖ κανεῖς. Ἀλλιῶς ἡ ζωή μας μεταβάλλεται σέ κόλαση. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός χρειάστηκε νά μᾶς τό μάθει μέ τό νά ἐνσαρκωθεῖ, νά πάθει, νά γνωρίσει τόν θάνατο καί νά τόν νικήσει μέ τήν Ἀνάστασή Του. Αὐτή ἡ ἀγάπη Του γιά μᾶς εἶναι τό κορυφαῖο γεγονός τῆς πρός ἐμᾶς φιλίας Του καί φιλανθρωπίας Του. Καί εἶναι παράλληλα ἡ ἐσχάτη τῶν διδαχῶν του: Εἶμαι φίλος σας, γι' αὐτό πρέπει νά εἴστε φίλοι μου καί φίλοι μεταξύ σας. Ἦρθα κοντά σας γιά σᾶς διακονήσω καί ὄχι νά διακονηθῶ. Τό ἴδιο πρέπει νά κάνετε καί σεῖς μεταξύ σας. Μή μέ φοβᾶστε, γίνετε φιλόανθρωποι, καί κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο θεολόγο «ὅλα τά γνωρίσματα τοῦ φιλόανθρωπου πρέπει νά εἶναι φιλόανθρωπα, ὅπως φιλόανθρωπα πρέπει νά εἶναι καί τά γνωρίσματα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, στούς ὁποίους τί θά δίναμε ἀπό τά μεγαλύτερα, ἄν, ἐνῶ ὁ Θεός θανατώθηκε γιά χάρη μας, ἐμεῖς δέν συγχωροῦμε οὔτε τά μικρά στούς ὁμοίους μας;»³.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ *Λόγος Μ', Εἰς τό ἅγιον Βάπτισμα*, PG 36,397C.
2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ *Ὁμιλία Γ', Εἰς τήν κατά τόν σεσωσμένον ἄσωτον παραβολήν*, PG 151,33D-36D.
3. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ *Λόγος ΛΓ', Πρός ἀρειανούς καί εἰς ἑαυτόν*, PG 36,232 A-C.

Κυριακή 2 Φεβρουαρίου
(Ύπαπαντή του Κυρίου)

Ἄρχιμ. Νικάνορος Καραγιάννη,
Ἱεροκήρυκος Ἱ.Μ. Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καί Ὁρωποῦ

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ἀνάγνωσμα αὐτῆς τῆς Κυριακῆς καταγράφει τὸ γεγονός τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου καί ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενο τῆς ὁμώνυμης γιορτῆς, τὸ ὁποῖο βέβαια συγκεφαλαιώνει καί ὀλοκληρώνει τὸ νόημα τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Ἰωσήφ καί ἡ Παναγία ἀκολουθώντας τὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση τῆς ἐποχῆς τους σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ «ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ Κυρίῳ, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου» (Λουκ. 2, 22-23). Αὐτὸ τὸ σημαδιακὸ γεγονός τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύπτει μιὰ βαθύτερη πνευματικὴ διάσταση πού ἀφορᾷ στὴν κατάστασι τῆς ζωῆς τοῦ κάθε ἀνθρώπου.

Ὑπαπαντὴ σημαίνει συνάντησι καὶ κατ' ἐπέκτασι κοινωνία μὲ κάποιον. Τίνος ὁμως καί μὲ ποιόν; Ὁ Συμεὼν εἶναι ἢ εἰκόνα μιᾶς ὑπερβατικῆς προσμονῆς γι' αὐτὸ καί ἔγινε τὸ σύμβολο τῆς πανανθρώπινης προσδοκίας γιὰ συνάντησι μὲ τὸν Θεό, ἀφοῦ σ' αὐτὴν ἐκπληρώνεται ὁ ὕψιστος ἀνθρώπινος προορισμός. Ὁ Συμεὼν περιμένε σέ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του τὸ φῶς πού φωτίζει τοὺς πάντες καὶ τὴ χαρὰ πού πληρώνει τὰ πάντα. Αὐτὴ ἢ συνεχῆς προσμονὴ τὸν ὠρίμαζε καὶ τὸν ἀπελευθέρωνε ἀπὸ κάθε τί φθαρτὸ καὶ γήινο, μικρόψυχο καὶ ἀνόητο. Τὰ χρόνια περνοῦσαν. Οἱ φυσικὲς δυνάμεις του τὸν

ἐγκατέλειπαν. Τὰ γηρατειὰ του ἀκόμη καί ὁ θάνατος δὲν τοῦ προκαλοῦσαν φόβο γιὰ τὸ ἄγνωστο ἀλλὰ ἀναμονὴ καὶ ἐλπίδα γιὰ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὸν χρόνο, τὴν λύτρωσή του ἀπὸ τὴν θλίψη καὶ τὴν ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς φθορᾶς. Ἡ προσευχὴ δυνάμωνε καὶ ἡ ψυχὴ ἀπαιτοῦσε «λάμπρυνόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν, ὅπως ἴδω καθαρῶς καὶ κηρύξω σε Θεόν» (Μεγαλυνάριον ἐορτῆς).

Ὁ ἄνθρωπος στὰ ἔσχατα ὄρια τῆς ἀντοχῆς καὶ τῆς ἀδυναμίας του βαστάζει τελικὰ «τὸν βαστάζοντα πάντα». Καὶ πιστός ὁ ἐπαγγειλάμενος Θεὸς βεβαιώνεται. Τὸ ἀσύλληπτο στό νοῦ εἶναι μπροστά μας γεγονός. «Ὁ τῶν κάτω λειτουργός ἀγκαλιζέται χερσί, Ὅν οἱ ἄνω λειτουργοὶ φόβῳ λιτανεύουσι». (Μεγαλυνάριον ἐορτῆς). Ἐδῶ ψηλαφίζουμε τὴν ἀκλόνητη ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπου νὰ μεταβάλλει τὸν γήινο χρόνο σέ αἰωνιότητα, μέσα ἀπὸ τὴν ὑπαπαντὴ του μὲ τὸν Ἄχρονον. Ἐδῶ ἀνιχνεύουμε τὴν ὑπομονὴ τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν χρόνο, πού ἀναζητεῖ τὸ ἀπολωλός, γιὰ νὰ ἀγκαλιάσει καὶ νὰ σώσει τὸν χαμένο ἄνθρωπο· «τὸ ἐλέός σου καταδιώξει μὲ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου» (Ψ'αλμ. 22, στ. 22). Ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ ἀργεῖ, ὁμως ἔρχεται καὶ δὲν μᾶς διαφεύδει «κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια'

9-10), γι' αυτό γίνεται ο Κύριος τῆς ζωῆς μας. Ἐτσι ἤλθε καί στόν Συμεών, τόσα μά τόσα χρόνια μετά. Τό φῶς τό ἀληθινό ἀνέτειλε τήν ὥρα τῆς δύσης τῆς ζωῆς του. Καί ἐκεῖνος ὁμολόγησε τό ζωηφόρο ἀντίκρισμα «ἐκ φθορᾶς με ἀπόλυσον, ὅτι εἶδον σε σήμερον». Ἦρθε τήν ὥρα τῆς δύσης, γιά νά τοῦ χαρίσει τήν ἀνατολή μιᾶς ἄδυτης ζωῆς, ἀφοῦ μέ αὐτήν τήν Ὑπαπαντή ὁ Συμεών μετέτρεψε τήν χρονικότητα τῆς ζωῆς του σέ αἰωνιότητα.

«Δεῦτε ἴδετε Χριστόν... ὃν βαστάζει Συμεών...» φάλλουμε καί ἐμεῖς, γιά νά διατρανώσουμε τήν ἀλήθεια ὅτι ἡ συνάντηση μέ τό Φῶς διαλύει τό σκοτάδι τῆς ζωῆς μας. Γιατί πράγματι δέν ὑπάρχει στήν ἀνθρώπινη ζωή ὁμορφότερη προσδοκία ἀπό τήν ἐμπειρία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Χριστοῦ. Δέν ὑπάρχει πιά ζωντανό ἀντίκρισμα ἀπό τή ζωή πού εἶναι ὁ Ἰδιος. Γιατί καί ἐμεῖς, ὅπως ὁ Συμεών, ἔχουμε τήν δίψα ἀλλά καί τήν κούραση, τήν ἀπορία ἀλλά καί τήν ἐλπίδα, τήν αἴσθηση τῆς ἐγκατάλειψης τῶν ψυχοσωματικῶν δυνάμεων μας ὅμως- πρέπει καί τήν δυνατή προσευχή του.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὅλο αὐτό τό μυστήριο ἐκτυλίσσεται καί ἐξελίσσεται μέσα στό νάο τοῦ Θεοῦ. Μέ ἄλλα λόγια ἀποκαλύπτεται στό φυσικό του χῶρο. Ἐκεῖ προσφέρθηκε ὁ Χριστός, ἐκεῖ ἦταν προσκατερωῶν καί ὁ Συμεών καί πάντα

ἐκεῖ θά συναντᾶ ὁ ἀναμένων ἄνθρωπος τόν Μεγάλο Ἀναμενόμενο. Συμβολικά γιά μᾶς ὁ χῶρος τοῦ μυστηρίου τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ στή ζωή μας εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Πάντα αὐτό τό μυστήριο θά μᾶς ἀποκαλύπτεται στόν καθαρότερο καί ἱερότερο χῶρο τῆς ζωῆς μας, τόν Ναό.

Ἡ ζωή ὅλων μας ἀπό τήν γέννηση ὡς τά γεράματα εἶναι γεμάτη συναντήσεις μέ διάφορα πρόσωπα. Πρόσωπα πού προσπερνᾶμε ἀδιάφορα καί ἄλλα τόσα πού μπορεῖ νά σημαδεύσουν ἢ καί νά σφραγίσουν ἀκόμη τή ζωή μας, ἀλλά πού σίγουρα δέν τήν λυτρώνουν, ἀφοῦ δέν τήν μεταμορφώνουν σέ αἰώνια. Ἄρα ἡ προσωπική μας ὑπαπαντή, γιά νά ἀποβεῖ σωτήρια, εἶναι μόνο μιᾶ, ἐκείνη πού ἔζησε ὁ Δίκαιος Συμεών, ὅταν ἀναφωνοῦσε τό «Νῦν ἀπολύεις...». Ἡ ἀνοιχτή ἀγκαλιά τοῦ Συμεών θά ἀποκρυπτογραφεῖ πάντα τόν ἀνοιχτό χῶρο τῆς καρδιάς μας πού διψᾶ καί προσδοκᾶ τήν συνάντησή μας μέ τόν Χριστό καί αὐτό γιατί «τά σπλάχνα μου καί ἡ θάλασσα ποτέ δέν ἤσυχάζουν».

Μόνο λοιπόν ἡ προσωπική μας ὑπαπαντή μπορεῖ νά μᾶς δώσει τήν δύναμη καί τό κουράγιο νά γαληνεύουμε τήν ἀνήσυχη ψυχή μας καί νά ἰσορροποῦμε τόν ταραγμένο κόσμο μας καί τήν ἀεικίνητη ζωή μας.

Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος στή δυτική παράδοση

Κωνσταντίνου Χαραλαμπίδη,
Ὁμότ. Καθηγ. Ἀριστοτελείου Πανεπ. Θεσ/νίκης

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ὁ ἄββᾶς, ὁ μέγας, ὁ ἀστήρ τῆς ἐρήμου, ὁ πατήρ τῶν μοναχῶν, πού τιμᾶται ἀπό τήν Ἐκκλησία στίς 17 Ἰανουαρίου, ἀπέκτησε μεγάλη ἀγιολογική καί εἰκονογραφική φήμη στόν δυτικό κόσμο. Στήν ἴδια ἡμέρα μνημονεύεται ἀπό καλενδάρια τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτούς τούς λόγους τιμῆς του ἀπό ὄλο τόν ἀνατολικό καί δυτικό κόσμο τήν 17^η Ἰανουαρίου, ἡμέρα πού καθορίστηκε ἤδη ἀπό τόν Ε' αἰ., εἶχε μεγάλη ἀνταπόκριση στά λαϊκά στρώματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Κατά τήν ἀγιολογική παράδοση ὁ τάφος του ἀνακαλύφθηκε τό 565, πλησίον τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας, ἐνῶ τό σῶμα του διακομίστηκε στήν Ἀλεξάνδρεια καί ἔπειτα στήν Κωνσταντινούπολη τό 635, ἀπ' ὅπου τά ἱερά λείψανά του μεταφέρθηκαν στή Γαλλία, κατά τόν Θ' Ἰ αἰ., στόν Saint Didier de la Motte καί ἀπό ἐκεῖ στόν Saint Julien τῆς πόλης Arles, τό 1491.

Τήν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς του ἡ δυτική Ἐκκλησία εὐλογεῖ τά ζῶα, τετράποδα καί δίποδα (τά πτηνά) πού τά ὀδηγοῦν στίς ἐνορίες οἱ κάτοχοί τους. Στή Ρώμη ὑπῆρχε ἡ τελετή στήν ἐκκλησία τοῦ Sant' Eusebio (Εὐσέβιος) περιφορᾶς ζευγῶν ἢ ομάδας ἀλόγων συνδεδεμένων σέ μία ἄμαξα καί ἡ εὐλογία αὐτῶν. Ἡ ἐκκλησία

αὐτή κεῖται στήν βόρεια γωνία τῆς λαοφιλοῦς piazza Vittorio Emanuele (πλατεῖα Βίκτωρα Ἐμμανουήλ), ἀπό τούς ἀρχαιότερους tituli (τίτλοι) τῆς παλαιοχριστιανικῆς Ρώμης, ἴσως τοῦ Δ' αἰ., πού ἀνακατασκευάστηκε τό 1230, ἀπό τόν πάπα Γρηγόριο Θ' (1227-1241) καί γιά δεύτερη φορά τό 1711, μέ πρόσοψη πού ἔχει στοά καί ρωμανικό κωδωνοστάσιο. Ἀλλά καί ὁ πάπας Ρώμης ἔστειλε τά ἄλογα τῶν παπικῶν ἀνακτόρων μέ ἐορταστική διακόσμηση μικρῶν περωτῶν λοφίων στά κεφάλια τῶν ζῶων, τριανταφύλλων καί μεταξωτῶν ἡνίων. Πλησίον τῆς περίφημης παλαιοχριστιανικῆς κατ' ἀρχήν, τοῦ Ε' αἰ. βασιλικῆς τῆς Santa Maria Maggiore (Μεῖζων) ἀλλά καί τῆς πατριαρχικῆς βασιλικῆς, παλαιοχριστιανικῆς κατ' ἀρχήν τοῦ Ε' αἰ., San Giovanni in Laterano, ὑψώνεται ἡ ἐκκλησία τοῦ Sant Antonio Abate (Ἀββᾶς), διακρινόμενη ἀπό τήν ὁμώνυμη ἐκκλησία Sant' Antonio da Padova (λαοφιλέστατος, μαζί μέ τόν ἅγιο Φραγκίσκο Ἀσσίζης, ἅγιος δενδρίτης τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, φραγκισκανός μοναχός, καταγόμενος ἀπό τή Λισαβόνα, τῶν ἐτῶν 1195-1231, ὅπου, μετά ἀπό θεολογική διδασκαλία στίς πόλεις Bologna, Montpellier καί Toulouse, κήρυγμα καί ἄσκηση, ἀποσύρθηκε στήν Πά-

δουα (Padova) τῆς βόρειας Ἰταλίας διδάσκοντας ἐπάνω σέ δένδρο καρυδιᾶς, καί παρέδωσε τήν ψυχή του σέ ἐρημικό τόπο, ὀνόματι Camposampiero, πλησίον τῆς ὡς ἄνω πόλης), τοῦ ἔτους 1886, στήν Via Merulana τῆς ρωμαϊκῆς πρωτεύουσας. Ἐπίσης ὑπάρχει καί ἄλλη ἐκκλησία τοῦ Sant' Antonio dei Portoghesi (Πορτογάλοι), ἡ ἐθνική ἐκκλησία τοῦ λαοῦ αὐτοῦ στή Ρώμη, προστάτη τῆς χώρας, ὡς καταγόμενου, ἀπό αὐτήν, προγενέστερη τῆς πρώτης, τοῦ ΙΖ' αἰ., ὄχι μακριά ἀπό τό πεδίο τοῦ Ἄρεως (Campo Marzio). Μᾶλλον, ἡ ἐκκλησία ἐπονομαζόμενη Sant' Antonio di Salvenero στό μασαιωνικό βασίλειο (giudicato) τοῦ Logudoro (ἓνα ἀπό τά τέσσερα διοικητικά κέντρα τοῦ νησιοῦ λόγω μακρᾶς ἀποστάσεως τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων πού κυβερνοῦσαν τή Σαρδηνία, ἡ ὁποία εἶχε ἀνακαταληφθεῖ ἀπό τοὺς Βανδάλους καί ἀμυνόταν κατά τῶν Λογγοβάρδων), ἦταν ἀφιερωμένη στό μεγάλο μοναστή τῆς Αἰγύπτου ἅγιο Ἄντωνιο. Ἡ μικρή αὐτή ἐκκλησία οἰκοδομήθηκε μέ βάση τά καλλιτεχνικά πρότυπα τοῦ ΙΓ' αἰ., δηλαδή τά ρωμανικά καί τῆς βορειοϊταλικῆς πόλης Pisa μέ διακοσμητικές ταινίες λευκοῦ καί ἐρυθροῦ χρώματος καί ἐπιδιορθώθηκε στήν περίοδο τῶν Ἀραγῶνων. Στό Τουρίνο (Torino) ἡ τελετή πραγματοποιήσθη στήν ὁμώνυμη ἐκκλησία, πού ἤδη σήμερα εἶναι κατεστραμμένη. Μιά ἄλλη λαϊκή λατρευτική ἐκδήλωση ἀφορᾶ στίς φλόγες τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου καί τοὺς σωρούς ξύλων πού συγκεντρώνονταν μέ ἔρανο μεταξύ τῶν πιστῶν. Τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου, δηλαδή τήν 16^η Ἰανουαρίου, ἀναβαν φωτιές στοὺς σωρούς αὐτοῦς πού διαρκοῦσαν μερικές

ἡμέρες, καί οἱ πιστοὶ ἔπαιρναν κάποιο τεμάχιο ἢ κάρβουνο ἀπό τά καμμένα ξύλα. Σέ σχέση μέ τίς φωτιές αὐτές ἐξηγοῦνται οἱ θαυμαστοὶ ἰάσεις τοῦ ἁγίου γιά τοὺς πάσχοντες ἀπό τήν πανώλη καί εἰδικά τόν ἔρπητα ζωστήρα, ἀποκαλούμενο μέ τή λαϊκή ἔκφραση ἱερή φωτιά ἢ φωτιά τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου, ὅπως ἀφηγοῦνται οἱ διηγήσεις γιά τόν ἅγιο ἐρημίτη πού εἶχε τεθεῖ γιά τήν φρούρηση τοῦ ἄδη καί πλανώντας τοὺς διαβόλους ἀπελευθέρωνε τίς ψυχές. Μερικοὶ ἐρευνητὲς ἐπιχείρησαν νά παραλληλίσουν τό γεγονός αὐτό μέ τόν μῦθο τοῦ Προμηθεᾶ, πράγμα ὅμως πού χρειάζεται βαθύτερη ἐρευνα. Ἀκόμη ὑπάρχει σέ πολλές χώρες ἡ συνήθεια ἐκτροφῆς τοῦ χοίρου τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου, πού ἀργότερα πωλεῖται σέ πλειστηριασμό γιά τίς δαπάνες τῆς ἑορτῆς.

Ὁ ἅγιος αὐτός εἶναι ἀντικείμενο ἐπίκλησης ἀπό τό λαό πού ἔχει χάσει διάφορα προσωπικά ἀντικείμενά του. Θεωρεῖται ἐπίσης προστάτης τῶν νεανίδων.

Πολύ συνδεδεμένα μέ τήν παραπάνω ἑορτή τοῦ ἁγίου εἶναι τά λαϊκά ἄσματα, τά ὁποῖα ὑμνοῦν τή μορφή τοῦ θαυματοργοῦ αὐτοῦ. Κατά τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς παιδικές ὀμάδες, πού πολλές φορές συμμετέχει ἐνεργῶς καί κάποιος ἐνήλιξ μέ στολή παραλλαγῆς τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου, περιφέρονται ἀπό σπίτι σέ σπίτι, ἄδοντας τά ἄσματα αὐτά γιά τόν ἔρανο ὑπὲρ τῶν πτωχῶν (πρβλ. τά ἡμέτερα κάλανδα κατά τίς παραμονές τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Νέου Ἔτους, τῶν Θεοφανείων καί τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου, πρὶν ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων). Σπουδαία εἶναι σειρά ποιημάτων πού ἀπαγγέλλονται γιά

τήν προστασία κατά του λοιμοῦ ἢ τῆς φωτιᾶς. Ἔχουν διασωθεῖ ἀρχαῖα κείμενα τοῦ ΙΔ' αἰ., ὅπως δύο ἀπό τῆ βόρεια Ἰταλία, ἓνα ἀπό τῆ νότια-κεντρική αὐτή χώρα καί ἀκόμη ἓνα ἐνδεκασύλλαβο, λαϊκό ἄσμα, πολύ διαδεδομένο, πού συνηγορεῖ γιά ἀσφαλεῖς σχέσεις μέ τά ἀρχαῖα ποιημάτια. Μία ἱερή θεατρική παράσταση τοῦ ἀγίου αὐτοῦ ἐρημίτη, εὐρεῖα καί μέ ζωηρές σκηνές, συνιστᾶ ἓνα ἀπό τά πλέον ἀξιοσημεῖωτα δοκίμια τοῦ ἀναγεννησιακοῦ φλωρεντινοῦ θρησκευτικοῦ θεάτρου.

Τά εἰκονογραφικά χαρακτηριστικά τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου εἶναι σέ γενικές γραμμές ἢ γεροντική ὄψη, τά μακρά γενεῖα καί τό μοναχικό ἔνδυμα μέ ἢ χωρίς κουκούλα. Ἐπίσης διακρίνεται ἡ ράβδος τοῦ ἐρημίτη, συχνά στό σχῆμα T, ὁ κωδωνίσκος καί ὁ χοῖρος πού ὑπενθυμίζουν ὀρισμένα προνόμια τοῦ μοναστικοῦ τάγματος τῶν ἀντωνιανῶν, πού ἰδρύθηκε τό 1095. Ὁ πυρσός ἢ οἱ φλόγες ὑπαινίσσονται τόν ἅγιο αὐτόν ὡς προστάτη κατά τῆς ἀσθένειας ὀνομαζόμενης φωτιά τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου καθώς καί κατὰ τοῦ ἐρυσιπέλατος (τό ἐρυσίπελας, ἀνεμοπύρωμα) ἀσθένειας ἀνθρώπων καί ζώων.

Στή Δύση ἀπό τά ἀρχαιότερα εἰκονογραφικά παραδείγματα ἀναφέρουμε τά ὑπόλοιπα τοιχογραφίας τοῦ ἀγίου αὐτοῦ στό αἶθριο τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς τῆς Santa Maria Antiqua (Ἀρχαῖα) στό Foro Romano (Ρωμαϊκή Ἀγορά) τῆς Ρώμης, τοῦ Ι' αἰ. Γιά τήν Ἰταλία, μεταξύ τῶν ἄλλων μνημονεύονται τοιχογραφία τῆς σχολῆς τοῦ A. Gaddi, στό παρεκκλήσιο Castellani τῆς ἐκκλησίας Santa Croce (Τίμιος Σταυρός) τῆς Φλωρεντίας, τοῦ ΙΔ' αἰ. καί δύο πί-

νακες τοῦ Bernardo (Βερνάρδος) στή συλλογή Parentino, στή συλλογή Doria Pamphili, στή Ρώμη. Σέ ζωγραφικό πίνακα τοῦ Jacobo Tintoretto στήν ἐκκλησία San Trovaso τῆς Βενετίας, τοῦ 1577, ἀπεικονίζεται ὁ πειρασμός τοῦ ἐρημίτη αὐτοῦ ἢ ἀκόμη τοῦ Salvatore Rosa (1615-1673) στό San Remo. Ἐπίσης καί ἄλλοι καλλιτέχνες τῆς ἐποχῆς τοῦ μπαρόκ ἀπεικόνισαν τόν πειρασμό τοῦ ἀγίου στόν ἰταλικό χῶρο, ὅπως ὁ Agostino Caracci (1557-1602), ὁ Giovanni Battista Crespi (περίπου 1557-1633) καί ἄλλοι.

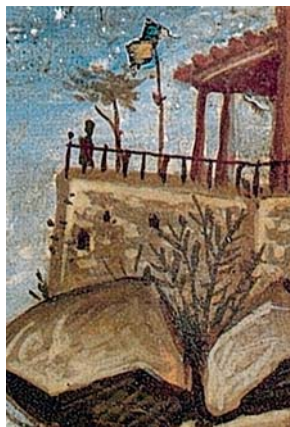
Ἡ γερμανική τέχνη προσφέρει ἰκανό εἰκονογραφικό ὕλικό γιά τήν παράσταση τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου, στό ὑστερογοτθικό ὕφος σέ ζωγραφικά, γλυπτικά καί ξυλογραφικά ἔργα. Ὡς παραδείγματα προσάγονται τά ἐκτυπώματα τοῦ Martin Schongauer (περίπου 1430-1491), οἱ πίνακες τοῦ Hieronymus Bosch (περίπου 1450-1516), τοῦ Peter Brūgel (περίπου 1525/1530-1569) καί τοῦ πρεσβυτέρου David Teniers (1582-1649). Γνωστό εἶναι τό μεταλλικό σχέδιο ἀπό τήν Κολωνία, ἀποκείμενο στό Πολυτεχνεῖο τῆς Ζυρίχης, στήν Ἑλβετία, περί τά ἔτη 1470-1480 μέ τήν παράσταση σέ πλάγια ὄψη τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου μέ μοναστική ἐνδυμασία, κρατώντας ὑψηλό σταυρό, μεταξύ ἑνός ἀνδρα πού φέρει ράβδο καί τόν ἰκετεῦει καί τοῦ γνωστοῦ χοίρου στηριζόμενου στά δύο πόδια του, ἔχοντας τά ἄλλα δύο νά ἐγγίζουσιν τό σῶμα τοῦ ἐρημίτη. Ἐπίσης σέ πίνακα πού ἀπληχεῖ τήν τέχνη τῆς Κολωνίας, στήν παλαιά πινακοθήκη τοῦ Μονάχου, περί τό 1500 ἀναγνωρίζονται οἱ ἅγιοι ἐρημίτες Ἀντώνιος καί Παῦλος καί ἓνας δωρητής τῆς οἰκογένειας τῶν ἀντωνιανῶν μέσα σέ ἓνα μεσαιωνικῆς ἔκφρασης

ιστορικό και φυσικό τοπίο, γνωστό για την εποχή του, κοντά στην Έρυθρά Θάλασσα. Ένα όψιμο έργο του πειρασμού του αγίου αφορά σέ ζωγραφικό πίνακα του Max Ernst, στο Lehmbruck Museum, τής γερμανικής πόλης Duisburg, του έτους 1945. Η μεγαλύτερη όμως έξυμνηση του αγίου Άντωνίου επιτεύχθηκε στο εικονοστάσιο τής αγίας τράπεζας του κολλεγιακού ναού, του Isenheim στή Γερμανία, έργο του Mathias Grünewald (Πράσινο δάσος), τών έτων 1512-1515. Ο πειρασμός από δαίμονες του αγίου παρίσταται στή δεξιά πτέρυγα του εικονοστασίου μέ έντονα χαρακτηριστικά σχεδόν κτηνώδους ρεαλι-

σμού και εξαιρετικής έκφραστικής δύναμης. Τό έργο αυτό εκτίθεται σήμερα στο μουσείο, ονομαζόμενο Unterlinden museum (μουσείο κάτω από τίσ φλαμουριές) τής αλσατικής πόλης Colmar. Σέ αυτό επιτυγχάνεται ή ένωση τών περιφήμων έργων του παραπάνω γερμανού καλλιτέχνη, δηλαδή οί πειρασμοί, ή επίσκεψη στον έρημίτη άγιο Παύλο, ή άπεικόνιση του αγίου, μέ τό μνημειώδες άγαλμα του Niccolò τής αλσατικής πόλης Haguenau, τών έτων 1485-1526, πού αφορά σέ κλίνουσα ανθρώπινη προτομή στο μουσείο Oeuvre Notre Dame (Κτίριο ή Θεοτόκος), στο Στρασβούργο τής Γαλλίας, περίπου του 15ου αϊ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Enciclopedia Cattolica, Città del Vaticano I (1948), άρθρο Antonio Abate, santo, σσ. 1534-1539.
– Lexikon der Christlichen Ikonographie, Ikonographie der Heiligen, Herder Revu, Freiburg, Busel, Wien V (1973), άρθρο Antonius Abbas (der Grosse), σσ. 205-217.

Χριστιανικός ναός: Ἐγκαίνια χώρου καί ἀνανέωση χρόνου

Σταύρου Γ. Γουλούλη,
Δρος βυζαντινῆς τέχνης

ΗΣΥΝΗΘΕΙΑ οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ νά κτίζονται στή θέση παγανιστικῶν δέν ἔχει τή μορφή ἄκριτης, φανατικῆς πράξεως. Ἐνίοτε ἀποτελεῖ μία ἐφαρμογή τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καί φιλοσοφίας, τῆς μεταμόρφωσης τοῦ «ἀγριελαίου» εἰς «καλλιέλαιον». Εἶναι μία μορφή διαλεκτικῆς πού ἴσχυε στήν ἀρχαία Ἐκκλησία.

Πρῶτα ἀπό ὅλα ὅμως τό ζήτημα εἶναι πρακτικό καί οικονομικό. Ἐνα ναός πού εἶναι συνήθως γερῆ οἰκοδομική κατασκευή κανεῖς ἐχέφρων δέν τόν κατεδαφίζει χωρίς οὐσιαστικό λόγο, διότι πετάει ἄσκοπα τά ἔξοδα πού θά χρειαζόταν νά ξαναχτίσει κάτι παρόμοιο. Αὐτό τό διαισθάνονται οἱ ἱστορικοὶ ἀρχιτέκτονες, ὅταν παρατηροῦν μνημεῖα πού ἀλλάζουν χρήση. Ἔτσι π.χ. σώθηκε τό Θησεῖον. Τόν δύσμοιρο, τόν μοναδικό Παρθενῶνα, κατέστρεψε ὄχι ὁ χριστιανός αὐτοκράτορας πού τοῦ ἔδωσε νέα χρήση ὡς ναός τῆς Θεοτόκου, ἀλλά ἡ συγχορδία Βενετῶν καί Τούρκων πολεμάρχων. Τό ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἔκτιζαν ναοὺς πάνω σέ ἀρχαῖα ἱερά, δέν γινόταν διώχνοντας κακὴν κακῶς τοὺς πιστοῦς των, ἀλλά τό ἀντίθετο θέλοντας νά τοὺς φέρουν ἀνανεωμένους σέ γνωστὸ τους λημέρι. Ἡ ἱερότητα εἶναι παγκόσμια συνείδηση καί δένεται μέ τόν τόπο πού συνδέεται μέ τίς ρίζες μιᾶς ομάδας.

Ἄν κτίσθηκαν νέα χριστιανικά Ἱερά ἦταν κυρίως γιατί τά προϋπάρχοντα παγανιστικά κατέρρεαν ἀπὸ τόν χρόνο. Ἐδῶ ἀναδεικνύεται μία σημαντική παράμετρος, ἡ περιουσία τῶν ναῶν, ἡ ὁποία μεταβιβαζόταν στὸν διάδοχο χριστιανικό ναό. Ἀφοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἔγιναν πλειοψηφία, παραλάμβαναν ἕναν δημόσιο χῶρο μέ ὅ,τι τοῦ ἀνήκε. Γι' αὐτό τά ὑλικά τῶν ἐτοιμόρροπων ἢ ἐρειπωμένων ναῶν χρησιμοποιοῦντο ἐκ νέου, ἐνῶ τό μάρμαρο γινόταν πρώτης τάξεως ἀσβέστη. Δέν γίνεται λόγος βέβαια γιὰ τά μεταλλικά ἀγάλματα πού τά ἔλιωναν γιὰ νομίσματα. Μὴ βλέπουμε λοιπὸν δόλο ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἀνάγκη, ἢ ὁποῖα, ἀνάλογα μέ τό πόσο εἶναι ἀδήριτη, λειτουργεῖ κατὰ τῆς αἰσθητικῆς. Ὅμως ὑπῆρξε καί ἀντίθετη τάση: Γιὰ αἰῶνες οἱ τεχνίτες πάκτωναν στό ἐξωτερικό τῶν ναῶν μαρμάρινα κατάλοιπα τῆς Ἀρχαιότητος, κιονόκρανα, ἐπιτύμβιες στήλες, διακοσμητικά ...

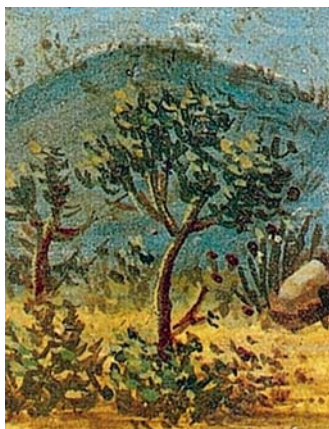
Ἡ Ἐκκλησία εἶδε τόν ἱερό χῶρο τοῦ παλαιοῦ κόσμου ὡς δικό της. Ἄν χρειαζόταν κατεδάφιση ἀρχαίων ναῶν, ὅταν ἢ παλαιότητα ἀλλά καί ἡ ἀρχιτεκτονική τους ἦταν ἀσύμβατα, γινόταν συντεταγμένα καί κατόπιν ἐγκρίσεως ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορική γραμματεία. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίπτωση τοῦ Μαρνείου τῆς

Γάζας, τό όποιο ἦταν αφιερωμένο στην τοπική θεότητα Μαρονᾶ/Κρηταγενῆ Δία, ἡ όποία ἔγινε τήν Πεντηκοστή τοῦ 402 (βλ. Βίος ἁγίου Πορφυρίου Γάζης, κεφ. 66-71). Ἐδῶ τά πολύτιμα ἀντικείμενα ἤ ἔργα τέχνης πήγαιναν στό δημόσιο ταμεῖο ἢ γιά νά κτισθεῖ ὁ νέος χριστιανικός ναός. Πολλά ὑλικά, ὅπως τά μάρμαρα δαπέδων τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἀποκολλήθηκαν καί χρησιμοποιήθηκαν στην πλατεία τῆς Γάζας ἐμπρός στόν νέο χριστιανικό ναό (κεφ. 76).

Ταυτόχρονα, ἡ ἐπιλογή τοῦ χρόνου ἀνάδειξης τοῦ νέου ναοῦ συνέβαινε σέ συγκεκριμένη ἐπίκαιρη στιγμή τῶν ἁρ-

χαίων ἡμερολογίων. Μείζονες ναοί ἐγκαινιάζονται σέ ιερές στιγμές τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Ἦταν μία αἴσθηση ιερότητας πού εἶχε ἀξία νά ἀπαθανατισθεῖ γιά νά δοθεῖ νέο νόημα.

Ὁ ναός τοῦ Σωτήρος Λατερανοῦ στή Ρώμη, ὁ πρῶτος καθεδρικός Urbis et Orbis, ἐγκαινιάζεται τό 318, 8/9 Νοεμβρίου (Liber Pontificalis, 1,172), στή γιορτή - πού εἶναι ταυτόχρονα ἰδρυτική μιᾶς πόλεως- Mundus Patet (=ὁ Κάτω Κόσμος ἀνοίγει), ἀλλά τώρα ἦταν σάν νά ἔβγαιναν οἱ Ψυχές γιά νά συμμετάσχουν στην παγκόσμια ἀνανέωση τῆς ἵδρυσης τῆς ἐλεύθερης Ἐκκλησίας.

Ἡ πολύπαθη εὐχή «Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων»

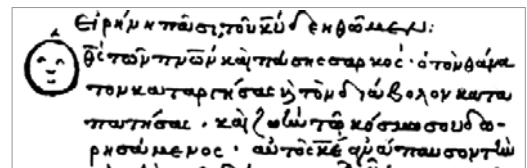
Διονυσίου Ἀνατολικιώτου,
Δρος μουσικολόγου-τυπικολόγου, ἐπιμελητοῦ τῶν Διπτύχων

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΗ σέ ὅλους τούς κληρικούς καί σέ πολλούς λαϊκούς ἡ εὐχή «Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων καί πάσης σαρκός», ἡ ὁποία εἶναι μία ἀπό τίς ἀρχαιότερες νεκρώσιμες εὐχές, καθῶς διασώζεται σέ λειτουργικά κείμενα ἀπό τόν 8ο αἰῶνα καί μετά. Σήμερα εἶναι ἡ πλέον πολύχρηστη εὐχή, ἀφοῦ λέγεται σέ κάθε ἐξόδιο ἀκολουθία, σέ κάθε μνημόσυνο καί στά ἀναπαύσιμα τρισάγια. Τό κείμενό της σώζεται σέ διάφορες παραλλαγές, οἱ ὁποῖες μπορεῖ νά μὴ ἀλλοιώνουν οὐσιαστικά τά νοήματά της, δημιουργοῦν ὁμως διαφωνίες καί ἀπορίες ὡς πρός τήν ὀρθότητα κάποιων φράσεων, τίς ὁποῖες θά ἐξετάσουμε ἐδῶ.

1. «...ὁ τόν θάνατον καταργήσας καί τόν διάβολον καταπατήσας». Γιά τό σημεῖο αὐτό εἶναι καταλυτική ἡ μαρτυρία τῶν χειρογράφων, ἀπό τό ἀρχαιότερο Εὐχολόγιο τοῦ 8ου αἰῶνος (Βαρβερινό 336) μέχρι τά νεώτερα τοῦ 16ου καί 17ου· κατά συντριπτική πλειονοψηφία ἔχουν τό κείμενο ὅπως παρατέθηκε. Ὑπάρχουν συγκριτικῶς λίγες ἐξαιρέσεις νεωτέρων χειρογράφων πού ἔχουν τίς μετοχές ἀντιστρόφως· «ὁ τόν θάνατον καταπατήσας, τόν δέ διάβολον καταργήσας». Στίς πρώτες ἐκδόσεις προφανῶς χρησιμοποιήθηκε κάποιον τέτοιο χειρόγραφο πού εἶχε καί κάποιες ἄλλες φθορές, οἱ ὁποῖες δυστυχῶς

ἐπικράτησαν στά ἔντυπα, ὅπως στό Εὐχολόγιο τοῦ Goar.

Ἐπειδή γιά τό σημεῖο αὐτό ἔχουν ἐγερθῆ κατά καιρούς πολλές συζητήσεις καί διαφωνίες, καί ἐπειδή ὠρισμένοι ἐμφανίζονται δύσπιστοι καί ἐριστικοί περί τὰ τοιαῦτα, παρατίθεται κατ' ἐξαιρέσειν καί σχετική φωτογραφία ἀπό ἕναν κώδικα (Λειμῶνος 85, τοῦ 16ου αἰ., φ. 278v) πού διασώζει τήν ὀρθή γραφή.

Δέν συμμερίζομαι τήν ἄποψι ὅτι εἶναι ἄνευ σημασίας ἂν θά λεχθῆ πρῶτα «ὁ τόν θάνατον καταργήσας» (ὅπως μαρτυροῦν τά χειρόγρ.) ἢ «καταπατήσας» (ὅπως ἔχει ἐπικρατήσει λόγω τῶν ἐντύπων), πολλῶν δέ μᾶλλον δέν συμφωνῶ μέ τήν ἄποψι ὅτι εἶναι ἐπίσης ἰσοδύναμη ἡ παραλλαγή μέ πρώτη τήν φράσι «ὁ τόν διάβολον καταπατήσας». Βέβαια βιβλικῶς, θεολογικῶς καί νοηματικῶς καί οἱ τρεῖς παραλλαγές εἶναι σωστές· ὁμως στήν συνάφεια τῆς συγκεκριμένης εὐχῆς, ὅταν ἀπαγγέλλεται ἐνώπιον τοῦ προσφιλοῦς τεθνεώτος, ὅταν οἱ συγγενεῖς καί οἱ ὑπόλοιποι ἐπιζῶντες ἀντικρίζουμε μπροστά μας τήν σκληρή καί

τόσο ξένη προς τήν φύσι μας πραγματικότητα του θανάτου, τότε αρμόζει νά ακούσουμε πρώτο τό μήνυμα ὅτι ὁ Κύριος εἶναι πράγματι «ὁ τόν θάνατον καταργήσας». Τόν θάνατο ἔχουμε ἀπέναντί μας καί ὄχι τόν διάβολο· ὁ θάνατος εἶναι ἐκεῖνη τήν στιγμή πού μᾶς προκαλεῖ φρίκη καί ἀναστάτῳσι καί ὄχι ὁ διάβολος, παρ' ὅτι στήν δική του διαβολή ὀφείλεται ἡ εἴσοδος τοῦ κακοῦ στήν ζωή μας. Καί μᾶς προσφέρει ὑψίστη παρηγορία ὁ ἐκκλησιαστικός λόγος ὅτι ὁ Κύριός μας τόν θάνατο ὄχι ἀπλῶς τόν κατεπάτησε, ἀλλά τόν «κατήργησε» ἐντελῶς· γι' αὐτό καί σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία τῶν Γραφῶν ὀνομάζουμε πλέον τόν θάνατο κοίμησι καί τά νεκροταφεῖα κοιμητήρια. Ὁ διάβολος εἶναι ὁ ἠθικός αὐτουργός τοῦ θανάτου τῶν ἀνθρώπων, καί γι' αὐτό ἀναφέρεται δεύτερος.

Ἐπομένως σύμφωνα μέ τίς μαρτυρίες τῶν χειρογράφων καί τίς ἀναλύσεις τῶν πατέρων καί διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἡ σωστή γραφή ἔχει ὡς ἐξῆς· «Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων καί πάσης σαρκός, ὁ τόν θάνατον καταργήσας καί τόν διάβολον καταπατήσας». Ἔτσι πρέπει νά διορθωθῇ καί σέ ὅλα τά λειτουργικά βιβλία.

2. «...ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως». Σέ ὠρισμένους κώδικες ἔχει παραλειφθῇ ἡ φράσις «ἐν τόπῳ χλοερῷ»· ἀντιθέτως ὠρισμένα ἔντυπα (ὅπως ἡ ἔκδοσι τοῦ Goar) παραλείπουν τήν φράσι «ἐν τόπῳ φωτεινῷ». Τό πλήρες κείμενο διατηρεῖται στήν πλειονοψηφία τῶν χειρογράφων καί τῶν ἐντύπων.

3. «...ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καί στεναγμός». Στά νεώτερα χρόνια ἔχει προταθῇ ἡ διόρθωσις τοῦ ἐνθα σέ ἐνθεν. Ἐκτός τοῦ ὅτι τό ἐνθεν δέν μαρτυρεῖται στά χειρόγραφα οὔτε φυσικά στά ἔντυπα, εἶναι καί περιττή μία τέτοια ἀλλαγῇ, ἀφοῦ

τό ἐνθα ἀπό τήν κλασσική ἀκόμη ἀρχαιότητα ἔχει καί τήν ἔννοια τοῦ ὀπόθεν, ἀπό ὅπου· «στάς ἐνθα πνεῖ ἄνεμος» (Ξενοφώντας, *Οἰκονομικός* 18,1)· παράβαλε Δ' Βασιλ. 2:8 «καί διηρέθη τό ὕδωρ ἐνθα καί ἐνθα».

4. «...ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ διανοίᾳ». Τά περισσότερα χειρόγραφα ἔχουν «ἢ κατὰ διάνοιαν», ἐνῶ τά ἔντυπα «ἢ διανοία». Μαρτυρεῖται ὁμως ἐπαρκῶς καί ἡ δοτική στά χειρόγραφα, ὅποτε μπορεῖ νά θεωρηθῇ ἐπικρατήσασα γραφή. Παράβαλε Ἄριθ. 22:18 «ποιῆσαι αὐτό μικρόν ἢ μέγα τῇ διανοίᾳ μου».

5. «...ἐκτός ἀμαρτίας ὑπάρχεις». Τό «ὑπάρχεις» παραλείπεται –μᾶλλον ἀπό τυπογραφική ἀβλεψία– στήν ἔκδοσι τοῦ Goar, ἀλλά συνεχίζει νά ἀνευρίσεται στά ἄλλα Εὐχολόγια. Πολύ ἀργότερα τό παραλείπει καί ὁ Ἰ. Βελοῦδης στήν ἔκδοσι τοῦ 1850, κάτι πού διαιωνίζεται ἐξ ἀντιγραφῆς καί στίς μετέπειτα ἔκδόσεις («Τάξις» Γ. Μπεκατώρου κ.λπ.) παρ' ὅτι τό ῥῆμα μαρτυρεῖται ὁμοφώνως σέ ὅλη τήν ὑπόλοιπη χειρόγραφη καί ἔντυπη παράδοσι.

6. «...καί ὁ λόγος σου ἀλήθεια». Καί ἐδῶ ὑπάρχει ὁμοφωνία σχεδόν χειρογράφου καί ἐντύπου παραδόσεως. Μόνον οἱ δύο ἔκδόσεις τοῦ Σπυρίδωνος Ζερβοῦ (Βενετία 1851 καί 1862) ἐσφαλμένως (ἴσως ἐκ παραναγνώσεως) ἔχουν «νόμος» ἀντί «λόγος», δυστυχῶς δέ καί ὅλες οἱ μέχρι σήμερα ἔκδόσεις Εὐχολογίου πού ἀντιγράφουν ἐκεῖνες (Ἀθηνῶν 1899, 1927 κ.λπ.).

Τά ἀνωτέρω σημεῖα πρέπει ἄμεσα νά ἀποκατασταθοῦν στήν ἀρχαιότατη αὐτή νεκρώσιμο εὐχή, ὅπως ἐν πολλοῖς γίνεται στά Δίπτυχα τοῦ ἔτους 2014 (Ψυχασάββατον 23 Φεβρουαρίου).

Σύγχρονοι πολέμιοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Ἡ περίπτωση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου,
Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ «Σκοπιά» τῶν λεγομένων Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ στήν προσπάθεια τῆς ιδεολογικῆς χειραγώγησης τῶν ὁπαδῶν της, πολλές φορές παρουσιάζει στά ἔντυπά της διάφορες ιστορικές προσωπικότητες καί γεγονότα, σέ πλαίσια καθαρᾶ προπαγανδιστικά. Αὐτό ἰσχύει καί γιά τήν περίπτωση τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ συστηματική ἀπαξίωσή του στά ἔντυπα τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ ἀνήκει στίς πιό χαρακτηριστικές περιπτώσεις τῆς ἀνιστόρητης καί προπαγανδιστικῆς πρακτικῆς τῆς ἐταιρείας «Σκοπιά».

Ἄς δοῦμε ὅμως πῶς ἡ ἐταιρεία «Σκοπιά» ἐκφράζεται γιά τό πρόσωπο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καί πῶς παρουσιάζει τά διάφορα ιστορικά γεγονότα πού σχετίζονται μέ τήν προσωπικότητά του. Ἐν προκειμένῳ πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι διατυπώνονται ἰσχυρισμοί πού ὡς πρός τήν τεκμηρίωσή τους βασίζονται σέ μιᾶ συλλογή καί συρραφή φρασιδίων ἀπό διάφορα ἔντυπα (ποιᾶς ἐγκυρότητας καί ἀξιοπιστίας ἄραγε:), κατά τήν προσφιλή τακτική τῆς ἐταιρείας, πού ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπό τήν εὐρύτερη νοηματική τους συνάφεια. Ἔτσι οἱ ἰσχυρισμοί της ἀποκτοῦν μιᾶ ἀληθοφάνεια πειστικότητας.

Ὡς πρός τό πρόσωπο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ ἐταιρεία «Σκοπιά» ἰσχυρίζεται μεταξύ τῶν ἄλλων ὅτι: i) «ὁ Κωνσταντίνος εἶχε σοβαρά προβλήματα προσωπικότητας», ii) ἦταν «καχύποπτος», iii) «κατέπνιγε ἀμέσως ὅποιαδήποτε διστάμενη ἄποψη», iv) τόν χαρακτηρίζει εἰδωλολάτρη πολιτικό, v) «Ὁ Κωνσταντίνος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὡς προεδρεύων τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας ἔθεσε ὑπό ἀμφισβήτησιν τήν προσωπικότητα καί τίς ιδιότητες τοῦ Ἰεχωβᾶ Θεοῦ μέ τό νά ὑποστηρίξη τή βαβυλωνιακή δοξασία τῆς Τριάδος».

Στήν ἴδια συνάφεια οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἰσχυρίζονται ὅτι τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἕνας «μῦθος» πού ἐπινοήθηκε τόν τέταρτο αἰῶνα καί τόν προώθησε ὁ Μέγας Κωνσταντίνος μέ σκοπό νά σταματήσῃ τίς θεολογικές διενέξεις τοῦ 4^{ου} αἰῶνα, vi) Κάτω ἀπό τήν ἐπιρροή τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ Ἐκκλησία νόθευσε μερικές πεποιθήσεις της, μιᾶ ἀπό τίς ὁποῖες ἀφοροῦσε τήν ἴδια τή φύση τοῦ Θεοῦ, vii) ἀμφισβητεῖ τήν εἰλικρίνεια τῶν κινήτρων του γιά τό βάπτισμά του, viii) ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Μέγας Κωνσταντίνος γιά λόγους πολιτικῆς ὑστεροβουλίας καί σκοπιμότητας γιά νά προωθήσῃ τά πολιτικά του

σχέδια υιοθέτησε «τά θεμέλια τῆς ἀποστατικῆς χριστιανοσύνης». Κατά τὴν ἔταιρεία «Σκοπιά» στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἡ Χριστιανική θρησκεία ἦταν ἤδη «ἀποστατική καὶ βουτηγμένη στὴ διαφθορά», καὶ ix) «Ἀπὸ τὸν Μεγάλο Κωνσταντῖνο ἡ Ἐκκλησία κληρονόμησε τὴν τάση γιὰ αὐταρχισμό».

Σέ σχέση μετὰ τὰ ἱστορικά γεγονότα ἡ ἔταιρεία «Σκοπιά»: α) ἀμφισβητεῖ τὴν ἱστορική ἀξιοπιστία τοῦ γεγονότος τῆς ἐμφάνισης τοῦ ὁράματος τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ τὴν χαρακτηρίζει ὡς «ἱστορία μετὰ πολλοὺς ἀναχρονισμούς», β) ἀμφισβητεῖ καὶ ὑποτιμᾷ τὴν σπουδαιότητα τοῦ διατάγματος τῶν Μεδιολάνων μετὰ ἀοριστολογίες καὶ γενικότητες ὑποστηρίζοντας ὅτι «πολλοὶ ἱστορικοὶ ὑποβαθμίζουν τὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, λέγοντας ὅτι ἦταν μιά κοινότητα ἐπίσημη ἐπιστολή καὶ ὄχι ἓνα σημαντικό

αὐτοκρατορικό ἐγγράφο», γ) λόγω τῆς ἀπόρριψης τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν ἀπὸ τοὺς Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ὡς ἑορτές πού ἔχουν δῆθεν εἰδωλολατρική προέλευση, ἡ ἔταιρεία ἰσχυρίζεται ὅτι: «Στὴν ἐποχὴ τοῦ “εἰδωλολατρικά” ἔθιμα καὶ γιορτές ἀπέκτησαν “χριστιανικά” ὀνόματα», καὶ δ) κατὰ τὴ «Σκοπιά» ὁ χριστιανικός κόσμος «εἶναι ἐν μέρει ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος καὶ τῶν δόλιων ἐλιγμῶν ἐνός εἰδωλολάτρη αὐτοκράτορα».

Βεβαίως ἀπέναντι στὴ μυθολογία πού κατασκευάζει ἡ ἔταιρεία «Σκοπιά»: σχετικά μετὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἀνεκτίμητη προσφορά τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὑπάρχει ἡ ἱστορική ἐτυμολογία πού τὸν χαρακτηρίζει «Μέγα» καὶ ἡ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐκκλησιαστική αὐτοσυνειδησία πού τὸν θεωρεῖ καὶ Ἅγιο καὶ Ἰσαπόστολο καὶ ὄργανο τῆς θείας Πρόνοιας.

Ἡ ἁγία Παρθένα ἡ Ἐδεσσαία*

Η ἁγία Παρθένα καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα τῆς Μακεδονίας καὶ ἐγεννήθηκε περὶ τὸν 140 αἰῶνα. Κατὰ τὸ παρθενικὸ τῆς ὄνομα εἶχε καὶ τὸν βίο τῆς, ζώντας μέ ἄσκησι καὶ σεμνότητι.

Κατὰ τὸ ἔτος 1375 ἡ Ἐδεσσα πολιορκήθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ οἱ κἀτοικοὶ ἀντέταξαν δυνατὴ ἄμυνα, ἐνισχυόμενοι καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Σεραφεῖμ, ἐφημέριον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν ἄριστα ὀργανωμένος καὶ πολυάριθμος, ἀλλὰ ἀπέκανε, καί, ὡς φαίνεται, ἐτοιμαζόταν νὰ λύσει τὴν πολιορκία.

Ἄλλὰ κατὰ τὴν τελευταία στιγμή, ἓνας ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως, ὀνομαζόμενος Πέτρος (ἡ παράδοσι τὸν ὀνομάζει Κέλλ Πέτρο, δηλαδὴ Κασιδιάρη Πέτρο), ὁ ὁποῖος ἦταν πατέρας τῆς Ἁγίας Παρθένας, ἐπληρώθηκε μέ μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ἀπὸ τὸν πολιορκητὴν Πασᾶ τῶν Τούρκων καὶ ἐπρόδωκε τὴν πόλιν. Οἱ Τούρκοι εἰσέβαλαν στὴν Ἐδεσσα, στίς 26 Δεκεμβρίου 1375, ἀπὸ τὸ νοτιοανατολικὸ μέρος, ὅπου αὐτὸς ἐφρουροῦσε, καὶ ὅπου ἦταν μία ἀπὸ τίς κυριότερες ἐπάλξεις τῆς πόλεως. Ἀμέσως ἐπιδόθηκαν στὴ σφαγὴ καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸ τῶν κατοίκων, τίς διαρπαγές καὶ

τίς ἀτιμώσεις. Συνέλαβαν τὸν ἱερομόναχο Σεραφεῖμ καὶ μετὰ ἀπὸ σκληρὰ βασανιστήρια τὸν ἐπνίξαν στὸν μέγα κταρράκτη, πού ἔχει τὸ ὄνομα «Ἴτσερί Πασᾶ», δηλαδὴ «νερὰ τοῦ Πασᾶ».

Ὁ προδότης Πέτρος, μετὰ τὴ φρικώδη πράξι του καὶ τὴν ἄλωσι τῆς πόλεως, ἀρνήθηκε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔγινε Μουσουλμάνος. Δέν ἀρκοῦσε ὁμως αὐτό. Παρέδωκε στὸν Πασᾶ, ὡς παλλακίδα, τὴ θυγατέρα του Παρθένα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπροσπαθοῦσε νὰ τὴν πείσει νὰ ἀπαρνηθεῖ τὸν Χριστό. Ἡ Ἁγία Παρθένα μόλις ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ πατέρα τῆς, ὡς ἄλλη Ἁγία Βαρβάρα, ἔφριξε καὶ ἔλεγε μέ πνευματικὴ ἀνδρεία τὸν ἄθλιο πατέρα τῆς καὶ ὁμολόγησε ὅτι ποτέ δέν θὰ ἀρνηθεῖ τὸ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ οὐράνιου Νυμφίου αὐτῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος, ἀντὶ νὰ συντριβεῖ καὶ νὰ μετανοήσῃ, ὀργίσθηκε καὶ ἔγινε σάν θηρίον. Ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τὴν Ἁγία μέχρι αἵματος καὶ ἀναισθησίας. Στὴ συνέχεια τὴν ἐξεγύμνωσε καὶ τὴν παρέδωκε στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Οἱ στρατιῶτες τὴν ἐβασάνιζαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες. Στὸ τέλος, τὴν ὀδήγησαν ὀλόγυμνη σὲ ἓνα λόφο, ὅπου τὴν ἔθαψαν ζωντανή. Ὁ λόφος αὐτὸς ὀνομάζεται μέχρι σήμερα «λόφος τῆς Παρθένου».

* Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Θεοφίλου Ἐπισκόπου Φαναρίου κ. Ἀγαθαγγέλου «Συναξαριστὴς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» μηνὸς Ἰανουαρίου, σελ. 126-127.

- Άνατολικιώτου Διονυσίου, *Άρθρα και μελετήματα για τό Τυπικόν του Άγίου Σάββα*, έκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος, Άθήνα 2013.
- Άραμπατζή Χρήστου, *Άνθολόγιο κειμένων τής χριστιανικής γραμματείας*, έκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2013.
- Βασιλείου Φώτη, *Ποιμένας ή Τύραννος. Ό πατέρας στην χριστιανική λογοτεχνία τής Ύστερης Άρχαιότητας*, έκδ. Άρμός, Άθήνα 2013.
- Δαμοδοϋ Βικεντίου, *Δογματική. Τόμος 1. Πραγματεία πρώτη (κεφ. 1-18), (Θεία και ιερά διδασκαλία). Προλεγόμενα π. Γεώργιος Μεταλληνός*, Άγιον Όρος 2013.
- Διακουμάκου Ήλια (πρεσβ.) (έπιμ.), *Ό ύμνος τής αγάπης. Τό βάθος και ή οϋσία για τήν ύψιστη έντολή. Λόγος του Ιεροϋ Χρυσοστόμου για τόν ύμνο τής αγάπης*, έκδ. Γρηγόρη, Άθήνα 2013.
- Ζηζιούλα Ίωάννου (Μητρ. Περιγάμου), *Βασιλείας Θεοϋ εκτύπωμα. Ό μοναχισμός - ήτοι κείμενα θεολογικά περι μοναχικής πολιτείας*, έκδ. Εϋεργέτις, Ίερά Άνδρώα Κοινοβιακή Μονή Άγ. Παρασκευής Μαζίου Μεγάρων, Μέγαρο 2013
- Ζήση Θωμᾶ (έπιμ.), *Μακάριος όν έξελέξω και προσελάβου Κύριε. Οι νεκρώσιμες και έπιμνημόσυνες ακολουθίες και άλλα σχετικά κείμενα (έρμηνευτική απόδοση, σημειώσεις, σχόλια)*, έκδ. Γρηγόρη, Άθήνα 2013.
- Κάλλιστου Ware (Μητρ. Διοκλείας), *Τό ανθρώπινο πρόσωπο ως εικόνα τής Άγίας Τριάδος*, έκδ. Παρησία, Άθήνα 2013.
- Καριώτογλου Άλέξανδρου, *Μαθητικό Συναξάρι. Ίστορίες παιδείας όδυνηρές και ώφέλιμες*, έκδ. Γρηγόρη, Άθήνα 2013.
- Κατρακούλη Δαμασκηνοϋ (άρχιμ.), *Άβυσσος Άβυσσον έπικαλείται*, έκδ. Ίερά Μονή Άγίου Ίωάννου Προδρόμου Μακρυνοϋ έν Μεγάρους, 2001.
- Κωνσταντίνου Γεωργίου, *Θεωρία και Πράξη τής έκκλησιαστικής μουσικής*, έκδ. Ίερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος, Έν πλῶ, 2013.
- Μαντζαρίδη Γεωργίου, *Θεσμός και χάρισμα*, έκδ. Ίερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2012.
- Μαυρολέοντος Καλλινίκου (άρχιμ.), *Σχόλια έπικαιρότητας*, έκδ. Άρχονταρίκι, Άθήνα 2013.

- *Ἡ Ἁγία Βαρβάρα. Βίος καὶ Παρακλητικός Κανὼν. Ἐπιμέλεια Ἀρχιμ. Μελετίου Στάθη.*

Ὁ Βίος τῆς τόσο ἀγαπημένης ἀγίας παρουσιάζεται μέ καλογραμμένο κείμενο, γλαφυρή καὶ σωστή γλώσσα, χωρίς εὐσεβισμούς καὶ ἠθικολογίες, ἀλλὰ μέ προσήλωσι στήν παράδοση καὶ ἐμμονή στήν πίστη, ἀπό τόν ἐφημέριο τοῦ καλαίσθητου ναοῦ τῆς στά Ἄνω Πατήσια. Χρήσιμη καὶ διδακτική ἔκδοση ἐνός θέματος πού παρραμένει ἐπίκαιρο στήν ἐποχή τῆς χρησιμοθηρίας, κατά τήν ὁποία λατρεύονται τά «εἰδῶλα» τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἀπατηλῶν δυνάμεων.

- *Σίμωνος Μοναχοῦ: Ἅγιος Ἀπόστολος Πρωτομάρτυς καὶ Ἀρχιδιάκωνος Στέφανος. Βίος-Ἀκολουθία-Ἐγκωμιαστικοὶ Λόγοι. Ἱερά Καλύβη Κοιμ. τῆς Θεοτόκου, Σκήτη Κουτλουμουσίου.*

Καλαίσθητη ἔκδοση μέ κείμενα τοῦ Σίμωνος μοναχοῦ ἀγιορείτου, ὁ ὁποῖος προλογίζει τήν ἔκδοση καὶ συντάσσει τόν Βίο τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου μέ λόγους λιτούς καὶ κατανοητούς. Στήν ἔκδοση περιλαμβάνονται: Ἡ Ἀκολουθία τῆς 27^{ης} Δεκεμβρίου ἐπί τῆ κυρία μνήμη τοῦ Ἁγίου, ἡ Ἀκολουθία τῆς 2^{ης} Αὐγούστου ἐπί τῆ ἀνακομιδῆ τῶν λειψάνων του, Ἀκολουθία τῆς 15^{ης} Σεπτεμβρίου ἐπί τῆ εὐρέσει τῶν λειψάνων του, Παρακλητικός Κανὼν, Χαιρετισμοί, Ἀκολουθία μετὰ Κανόνος τοῦ Ἁγίου, δύο Λόγοι Ἐγκωμιαστικοὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Λόγος Ἐγκωμιαστικός Ἁγίου Μητροφάνους. Χρηστική καὶ φροντισμένη ἔκδοση κειμένων, στά ὁποία θησαυρίζεται ὁ σεβασμός καὶ ἡ τιμὴ τῶν Ὁρθοδόξων σέ ἐκεῖνον πού μαρτύρησε πρῶτος μετὰ τόν Χριστό γιά τήν πίστη του.

- *Ἰσιδώρου Στέφ. Σταματέλου: Πρεσβευταὶ Ἅγιοι - Προστᾶται Ἅγιοι. Ἐκδόσεις Νεκταρίου Δ. Παναγοπούλου, Ἀθήνα 2011³.*

Ὁ κατηχητής συγγραφεὺς τοῦ μικροῦ σέ ὄγκο ἀλλὰ πολύ χρηστικοῦ καὶ χρησίμου αὐτοῦ πονήματος προσφέρει κατάλογο ὀνομάτων ἀγίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι προστάτες καὶ βοηθοὶ σέ συγκεκριμένες ἀσθένειες ἢ ιδιότητες καὶ δέν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι πού ἀγνοοῦν τίς ιδιότητες ὀρισμένων ἀπό αὐτούς. «Ἀλιεύουμε» ἀπό τίς σελίδες τοῦ βιβλίου παραδείγματα ὅπως τοῦ Ἁγίου Παύλου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὁ ὁποῖος βοηθεῖ στόν πονόλαιμο, τῆς Ἁγίας Ξενίας τῆς Καλαματιανῆς, ἡ ὁποία προστρέχει σέ καρδιακές παθήσεις, νευρασθένεια, ἐξανθήματα κ.ἄ., ἡ Ἁγία Ξανθίππη (μαζί μέ τόν Ἅγιο Νικόλαο) γιά τά ὀρφανά, τίς χῆρες καὶ τίς παρθέτους, ὁ Ἅγιος Βηχιανός γιά κάθε μορφὴ βῆχα, ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Ἰούδας ὁ Θαδδαῖος γιά ὑποθέσεις πού ἔχουν σχεδόν χαθεῖ καὶ δέν ὑπάρχει ἐλπίδα, ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ ἐν Τριπόλει γιά τούς κτίστες, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Νεομάρ-

τους κ.ά. πολλά. Τό υλικό αυτό συμπληρώνεται από προσευχή για ίαση ασθενειών και αλφαβητικό κατάλογο για εύκολότερη εύρεση ασθενειών και βιβλιογραφία.

- Γεωργίου Παπατζανάκη: *Ἡ ἔννοια τῆς διακονίας καί τά γνωρίσματά της στίς Ποιμαντικές Ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀποστολική Διακονία*, Ἀθήνα 2011.

Προσδιορίζοντας τήν ἔννοια τῆς διακονίας στήν Π. καί Κ. Διαθήκη καί τή διττή της μορφή στήν Κ.Δ., τή διακονία τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καί τήν υλική της μορφή, ὁ συγγραφεύς ἐπιχειρεῖ προσέγγισή της στίς Ποιμαντικές Ἐπιστολές τοῦ Ἀπ. Παύλου. Σημειώνει ὅτι στά κείμενα αὐτά δέν προβάλλεται μόνον τό κήρυγμα καί ἡ διδασκαλία ἀλλά καί ἡ ἐκκλησιαστική ὀργάνωση, γίνεται διάκριση τῆς διακονίας τοῦ Νόμου ἀπό τούς ἑτεροδιδασκάλους, ἐκφράζονται παραινέσεις καί συμβουλές πρὸς τούς ποιμένες καί τούς διδασκάλους καί τονίζεται ἡ διαφορά μεταξύ κοσμικῆς καί θρησκευτικῆς ἐξουσίας. Παρατηρεῖ ἐπίσης τήν προτροπή γιά ἀγαστές σχέσεις μεταξύ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, τήν πνευματική προσωπική σχέση καί τήν ἐξακτίνωσή της στό πλήρωμά της. Κάνει ἐπίσης λόγο γιά τήν διάκριση τῶν Χριστιανῶν σέ ὁμάδες, ἀνάλογα μέ τό γένος, τήν ἡλικία καί τήν κατάσταση. Ἐνδιαφέρουσα καί προσιτή προσέγγιση, χάρις στόν εὐσύννοπτο καί σαφή λόγο ἀλλά καί τήν βαθιά γνώση τοῦ θέματος ἀπό τόν συγγραφέα.

- Ἀρχιμ. Κυρίλλου Κωστοπούλου: *Ὁ Ὀρκος κατὰ τούς Ἱερούς Κανόνες καί τήν Ἀγιοπατερική Παράδοση*. Ἐκδόσεις Γρηγόρη, Ἀθήνα 2012.

Τό πόνημα, τό ὁποῖο ἐντάσσεται στά «Νομοκανονικά Ἀνάλεκτα», θέτει στή σωστή του βάση καί ξεκαθαρίζει διά παντός ἓνα ζήτημα, τό ὁποῖο χρονίζει καί εὐτελίζεται στούς χώρους τῶν δικαστηρίων καί ὅπου ἀλλοῦ, διευκρινίζοντας ὅτι χωρίς κανένα ἐνδοιασμό, ὁ ὄρκος στήν Καινή Διαθήκη (γιά ὅσους δέν ἐννοοῦν: στό Εὐαγγέλιο) ἀπαγορεύεται ὡς ἀθέμιτος στήν Θεανθρώπινη ζωή καί πορεία. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἄνθρωποι σπουδαγμένοι εἰδικά, καί σήμερα ἀκόμη, ὑποστηρίζουν συχνά μέ φανατισμό τήν ἀνάγκη διατήρησής του ἐνῶ πρόκειται γιά λάθος θεολογικό, ἀφοῦ ρητά διδάσκει ὁ Χριστός «μή ὁμόσαι ὄλως». Μέ ἤρεμο τρόπο, πού ἐδράζεται στήν σέ βάθος γνώση του, ὁ συγγραφεύς παρουσιάζει τό θέμα ἀπό ἱστορικῆς ἀπόψεως ὡς τήν ἐποχή τῆς Καινῆς Διαθήκης καί στή συνέχεια ἀναλύει τή θέση τῶν πατέρων καί τῶν Ἱερῶν Κανόνων γιά τόν ὄρκο καί τήν ἐπιορκία, τό πρόβλημα τῆς Διοικούσας καί τῆς Ποιμαίνουσας Ἐκκλησίας, ὅπου ἐπισημαίνει ὅτι πρέπει νά ὑπάρξει ἐπανεξέταση τῶν σοβαρῶν πνευματικῶν καί ἠθικῶν προβλημάτων, τά ὁποῖα ἀναφύονται ἀπό τήν καταπιεστική νομοθεσία περί ὄρκου καί νά γίνουν οἱ ἀναγκαῖες ἐνέργειες γιά τήν κατάργησή του. Στή συνέχεια, μέ πολύ διεισδυτικό λόγο ἀναλύει τήν ἐμπειρία τῆς ἀγαπητικῆς ἀποδοχῆς καί σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό μέ τήν ὑπακοή «ἐν ἐλευθερίᾳ» καί ἐξετάζει τό θέμα τοῦ ὄρκου στή μοναχική κουρά καί στή χειροτονία ἐπισκόπου κάνοντας συγκεκριμένες σχετικές διευκρινίσεις. Ἐκτεταμένη βιβλιογραφία, εἰδική καί γενική, ἐπικυρώνει τήν προσεκτική ἐμβάθυνση σέ ἓνα καίριο πνευματικό καί ποιμαντικό θέμα πού εἶναι ἀνάγκη ἐπί τέλους νά λυθεῖ.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ στίς 26.10.2013 ὁ Πρωτ. Δημ. Ἀθανασόπουλος, Ἐφημέριος Ἱ.Ν. Ἀγίου Ἀνδρέου Ἐγλυκάδος Πατρῶν, σέ ἡλικία 75 ἐτῶν, ἀπό τῆ Σκυλοντία Ὀλυμπίας. Μέ τήν σύζυγό του Οὐρανία ἀπέκτησαν ἔνδεκα παιδιά ἀπό τά ὁποῖα τέσσερα ἔγιναν Ἱερεῖς, μία θυγατέρα Μοναχή καί τά ἄλλα διαπρέπουν στήν πατραϊκή κοινωνία καί στόν εὐρύτερο χῶρο. Χειροτονήθηκε Διάκονος τό 1963 καί στή συνέχεια Πρεσβύτερος, τοποθετήθηκε Ἐφημέριος στήν ἐνορία Ἀγ. Δημητρίου Ρωμανοῦ καί μετατέθηκε στήν ἐνορία Ἀγ. Ἀνδρέου Ἐγλυκάδος Πατρῶν, ὅπου ὑπηρέτησε ἕως τόν θάνατό του. Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία τελέσθηκε στίς 27.10.2013 προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Πατρῶν κ. Χρυσοστόμου, μέ τή συμμετοχή περισσοτέρων ἀπό 150 Κληρικῶν καί ἀναρίθμητων πιστῶν. Διακρινόταν γιά τό φιλακόλουθο, τό θυσιαστικό φρόνημά του, τήν ἀφοσίωσή του στήν Ἐκκλησία καί τήν ἀγάπη στό ποίμνιό του. Ἀναμόρφωσε πνευματικά τήν ἐνορία, ἴδρυσε παιδικό σταθμό, ἔκτισε ναούς, ἀναδείχθηκε σέ στοργικό πατέρα, διδάσκαλο, ὁδηγό καί κυβερνήτη τῶν τέκνων πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός. Συνεφημέριό του στήν Ἐγλυκάδα εἶχε τό γιό του Κωνσταντῖνο, ὁ ὁποῖος συνεχίζει πλέον τό ἔργο τοῦ πατέρα του.

● Σέ κλίμα συγκίνησης κορυφώθηκαν οἱ ἐόρτιες ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ Συμπολιούχου τῆς πόλεως τοῦ Λαγκαδά Ἀγίου Νέστορος καί τῆς ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεώς του ἀπό τόν ὀθωμανικό ζυγό τό 1912 καί τῆ γερμανική κατοχή τό 1944. Πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῆς Θ. Λειτουργίας, ὁ Ἀρχιμ. π. Victor Bed, Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου Οὐζγορόντ Οὐκρανίας, πρῦτανος τῆς Διεθνoῦς Ἀκαδημίας Κιέβου, ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Κοινότητος τοῦ Κιέβου ἀναγόρευσε τόν Σεβ. Λαγκαδά κ. Ἰωάννη Καθηγητή τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Οὐζγορόντ καί μέλος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Συμβουλίου τῆς Διεθνoῦς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Κιέβου.

● Ἐορτάσθηκε στήν Λάρισα, στίς 27.10.2013, ἡ Θεομητορική ἐορτή, κατά τήν ὁποία τιμᾶται ἡ ἱερά εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Ἐσφαγμένης, πού φυλάσσεται στόν Ἱ.Ν. Ἀγ. Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου. Κατά τήν πανηγυρική ἀρχιερατική Θ. Λειτουργία ὁ Σεβ. Λαρίσης κ. Ἰγνάτιος χειροτόνησε Πρεσβύτερο τόν Διάκονο τῆς Ἱ.Μ. Ἀγ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου Πυργετοῦ, ἱκανό ἐπιστήμονα καί εὐπαιδευτο κληρικό π. Φιλ. Ἀνατολίτη. Κατόπιν λιτανεύτηκαν ἱερά λείψανα τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, πού θά παραμείνουν μόνιμα πλέον στόν Ἱ. Ναό καί ὁ Σεβ. τίμησε τίς κυρίες τῆς ἐνοριακῆς διακονίας «Ἡ Ἀγ. Ταβιθᾶ» γιά τό πλούσιο φιλανθρωπικό καί ἐκκλησιαστικό τους ἔργο, μέ τήν συμπλήρωση 30 ἐτῶν ἀπό τῆς ἰδρύσεως τῆς ἀδελφότητος, καί τόν ἐμπνευστή τους π. Δημ. Καρανίκα. Τέλος, ἔγινε περιφορὰ τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς Παναγίας Ἐσφαγμένης.

● Έν μέσω πλήθους λαοῦ τοῦ Θεοῦ, Λευκαδίου καί ἀπό ἄλλες περιοχές τῆς πατρίδος μας, ὁ Σεβ. Λευκάδος κ. Θεόφιλος χειροτόνησε στίς 27.10.2013, στόν Ἱ. Μ. Νάο Εὐαγγελιστρίας Λευκάδος, σέ Πρεσβύτερο καί χειροθέτησε σέ Ἀρχιμανδρίτη τόν Ἱεροδιάκονο π. Ἰωαννίκιο Ζαμπέλη, Διευθυντή τοῦ Γραφείου Νεότητος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Ὁ π. Ἰωαννίκιος εἶναι ἀπόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καί ἔχει συντάξει μεταπτυχιακή ἐργασία στό Ἐκκλησιαστικό Δίκαιο καί ἐτοιμάζει στό ἴδιο τμῆμα τῆς Νομικῆς διδακτορική ἐργασία. Ἐπίσης εἶναι τελειόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Στήν ὁμιλία του ὁ χειροτονούμενος μίλησε γιά τήν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων παρουσία του μέσα στήν ἐνορία τῆς Εὐαγγελιστρίας καί γενικότερα στήν Τοπική Ἐκκλησία. Ὁ Σεβ. κ. Θεόφιλος μίλησε γιά τόν συνετό καί ἀκούραστο, δραστήριο καί χαρισματικό π. Ἰωαννίκιο, τήν πνευματική του συγκρότηση, τήν θεολογική καί τήν θύραθεν παιδεία του, τό ἱεραποστολικό του ἐνδιαφέρον, τίς οικογενειακές καταβολές του καί εὐχήθηκε νά ἀναδειχθεῖ σκεῦος ἐκλογῆς τοῦ Κυρίου.

● Γενική Ἱερατική Σύναξη διοργάνωσε ἡ Ἱ.Μ. Κερκύρας στίς 29.10.2013 στό Πνευμ. Κέντρο τῆς, μέ ὁμιλητή τόν Πρωτ. Β. Θερμό, δρα θεολογίας, παιδοψυχίατρο καί συγγραφέα, μέ θέμα «Ὁ ποιμένας μπροστά σέ εἰδικές μορφές οἰκογενειῶν (χρόνιο νόσημα, μονογονεϊκές, θάνατος γονέα ἢ παιδιοῦ, ἄτεκνα ζευγάρια)».

● Στόν Ἱ.Ν. Μεταμορφώσεως Ἑλληνικοῦ ἐορτάσθηκε ἡ μνήμη τοῦ Ὁσίου Γεωργίου τοῦ Καρσλίδου, τοῦ ἐκ Πόντου, ὁ ὁποῖος ἐντάχθηκε ἐπίσημα στό ὀρθόδοξο ἀγιολόγιο τό 2008 καί ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 4 Νοεμβρίου, ἡμέρα τῆς κοίμησής του (1959). Τοῦ Ὁρθρου καί τῆς Θ. Λειτουργίας προεξῆρχε ὁ Σεβ. Ρόδου κ. Κύριλλος συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβ. Γλυφάδας μέ ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως.

● Στό Παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου τῆς Ἱ.Μ. Γοργοεπηκόου Νεστάνης, στίς 8.11.2013, κατά τή διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας, ὁ Σεβ. Μαντινείας κ. Ἀλέξανδρος χειροτόνησε Πρεσβύτερο τόν Μοναχό Παῦλο, ἀδελφῶ τῆς Ἱ. Μονῆς.

● Μουσική ἐκδήλωση ὀργάνωσε ὁ Σύνδεσμος Ἱεροψαλτῶν Βόλου «Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης», σέ συνεργασία μέ τόν Δῆμο Ἀλμυροῦ πρός τιμῆν δύο παλαιῶν ἱεροψαλτῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ, πού ἔλαβε χώρα στόν Ἱ.Ν. Ἁγ. Δημητρίου Ἀλμυροῦ, στίς 10.11.2013. Ὁ Σεβ. παρέδωσε τιμητικές πλακέτες στόν κ. Χρ. Νιφόρο, ἐπί 54 ἔτη ἱεροψάλτη τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγίου Γεωργίου Μικροθηβῶν καί στόν κ. Ἡλία Κουτσαυτική, ἐπί 50 ἔτη ἱεροψάλτη τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγίων Θεοδώρων, τοῦ ὁμωνύμου χωρίου. Στή συνέχεια ἡ χορωδία τοῦ Συνδέσμου, ὑπό τήν χοροαρχία τοῦ κ. Δ. Χατζηγεωργίου, Πρωτοψάλτου τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγ. Κωνσταντίνου καί Ἑλένης Βόλου, ἀπέδωσε ἐκκλησιαστικούς ὕμνους.

● Στίς 11.11.2013, στίς ἐγκαταστάσεις τοῦ Star Football Club στή Βούλα πραγματοποιήθηκε Φιλανθρωπικός Ποδοσφαιρικός Ἀγώνας μεταξύ τῶν Ὁμάδων τοῦ Π.Σ.Α.Π. καί τῆς UNESCO-STARFC γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ Γ.Φ.Τ. καί τοῦ πολυποικίλου φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς Ἱ.Μ. Γλυφάδας. Λειτουργῆσε εἰκαστική ἀθλητική ἐκθεση καί πραγματοποιήθηκαν δύο ἀγῶνες παιδιῶν Δημοτικοῦ μεταξύ τῶν Ἐνοριῶν Κοιμ. Θεοτόκου Βούλας καί Ἁγ. Νεκταρίου Βούλας καί ποδοσφαίρου θηλέων μεταξύ τῶν ὁμάδων τοῦ Ἁγ. Τρύφωνος Τερψιθέας καί τῆς Ἐνωσης Κυκλαδιτῶν.

● Στις 30.11.2013, κατά την Ἀρχιερατική Θ. Λειτουργία στὸν Ἱ.Ν. Ἀγ. Ἀνδρέου, στὸ Μεγάλο Αὐλάκι Νυδριοῦ Λευκάδος, κατά τὴ διάρκεια τοῦ Ὁρθρου, ὁ Σεβ. Λευκάδος κ. Θεόφιλος χειροθέτησε ἀναγνώστη καί στή συνέχεια ὑποδιάκονο τὸν κ. Δημ. Φυτσιλῆ, καί κατά τὴ διάρκεια τῆς Θ. Εὐχαριστίας τὸν χειροτόνησε διάκονο.

● Στὸν Ἱ.Ν. Ἀγ. Κωνσταντίνου καί Ἑλένης Θεολόγου Διρφῶν, τὴν 1.12.2013, ὁ Σεβ. Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος κατά τὴ Θ. Λειτουργία χειροτόνησε Πρεσβύτερο τὸν νέο Ἐφημέριο τῆς Ἐνορίας π. Γερ. Βασιλόπουλο. Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας, κατά τὴν προσέορτια ἀγρυπνία τοῦ Ἱ.Ν. Ἀγ. Νικολάου Ἐρετρίας, ὅπου προέστη ὁ Σεβ. Χαλκίδος, ἐψάλη ἡ Ἱ. Ἀκολουθία τοῦ πρόσφατα ἁγιοκαταταχθέντος Ὁσίου Πορφυρίου τοῦ Καυσοκαλυβίτου, ἡ μνήμη τοῦ ὁποίου τιμᾶται στίς 2 Δεκεμβρίου.

● Κατά τὴ διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας τὴν 2.10.2013 στὸν Ἱ.Ν. Ἀγ. Τρύφωνος Τερψιθέας, ὁ Σεβ. Γλυφάδας κ. Παῦλος χειροτόνησε τὸν Ἀρσ. Τζαμουζάκη, ἔγγαμο, πατέρα τριῶν παιδιῶν, ἠλεκτρολόγο-μηχανικό καί θεολόγο, ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ πολύτεκνη οἰκογένεια μὲ πέντε ἀδέρφια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο εἶναι μοναχοὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐπίσης στὴν 1.12.2013 ὁ Σεβ. Γλυφάδας, κατά τὴ διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας στὸν Ἱ.Ν. Εἰσοδίων Θεοτόκου Τερψιθέας, τέλεσε τὴν εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ μέχρι πρότινος νεωκόρου τοῦ Ναοῦ, Ἀντ. Στρατηγέλη, σπουδαστῆ στὸ Ἐκκλ. Λύκειο Πατρῶν, ἔγγαμο, πατέρα τριῶν τέκνων.

● Μὲ 9.500 ὑπογραφές ἡ Ἱ.Μ. Φθιώτιδος στήριξε τὴν πρωτοβουλία «Ἐνας ἀπὸ Ἐμᾶς» γιὰ τὴν ἀκύρωση τῆς χρηματοδότησεως ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο τεχνολογικῆς ἔρευνας ἐπὶ τῶν ἐμβρύων καί ἐκτρώσεων στίς χῶρες τῆς Ἀφρικῆς.

● Στὸ Κέντρο Λόγου Μπανάτου «Ἀληθῶς», ὁ Πρωτ. Ἀναστάσιος Σαλαπάτας, Ἐφημέριος Ἱ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος καί Ἀγ. Παρασκευῆς Harrow Β.Δ. Λονδίνου, ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ παρουσία τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τῆς Ὁρθοδοξίας στὴ Μεγάλη Βρετανία. Ἱστορία καί προοπτικές», προβάλλοντας σέ διαφάνειες τίς σημαντικότερες στιγμές ἀπὸ τὸν διαχρονικὸ βηματισμὸ τῶν Ἑλλήνων στὴ χώρα αὐτή.

● Στις 7.12.2013, ὁ Σεβ. Μαντινείας κ. Ἀλέξανδρος τέλεσε τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ στὴν Ἱ.Μ. Τιμ. Προδρόμου Καστριοῦ Κυνουρίας καί προέβη στὴν κουρά τοῦ Μοναχοῦ Σταύρου Δελημανώλη, πτυχιούχου τῆς ἰατρικῆς ἀπὸ τὸ Παράλιο Ἄστρος, καί τὴν ἐπομένη, Κυριακὴ 8.12.2013, τὸν χειροτόνησε Διάκονο κατά τὴ Θ. Λειτουργία στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱ.Μ. Θεοτόκου Ἀρτοκωστᾶς Κυνουρίας.

Περί παραγραφῆς τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐφημερίων

Γεωργίου Ί. Ἀνδρουτσόπουλου,
Λέκτορας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου
στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Δικηγόρου

Μέ τήν ὑπ' ἀριθ. 908/2013 ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας¹ κρίθηκε ὅτι οἱ ἀξιώσεις τῶν ἐφημερίων ἔναντι τοῦ Δημοσίου ὑπόκεινται, ὡς ἐκ τῆς μισθοδοσίας τους ἀπό αὐτό, σέ διετῆ, καί ὄχι πενταετῆ, παραγραφή (ἄρθρο 90 § 3 Ν. 2362/1995), γεγονός τό ὁποῖο δέν ἀντίκειται στό Σύνταγμα. Κατ' ἀρχήν, πρέπει νά καταστεί ἐξ ὑπαρχῆς σαφές ὅτι τόσο θεωρητικῶς² ὅσο καί νομολογιακῶς³ γίνεται δεκτό πῶς οἱ ἐφημέριοι ἀποτελοῦν μία ἐντελῶς διακριτή κατηγορία δημόσιων λειτουργῶν, χωρίς, πάντως, ἄν καί μισθοδοτοῦνται ἀπό τό Δημόσιο (ἄρθρο 12 § 3 Α.Ν. 536/1945), νά προσλαμβάνουν, ἐξ αὐτοῦ, τήν ιδιότητα δημοσίου ὑπαλλήλου καί συνεπῶς ἐξακολουθοῦν νά εἶναι προεχόντως θρησκευτικοί λειτουργοί. Συνέπεια αὐτῆς τῆς παραδοχῆς εἶναι ὅτι ὁ περιορισμός τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς διπλοθεσίας γιά τούς δημοσίους ὑπαλλήλους (ἄρθρα 103-104 Σ.) δέν ἰσχύει γιά τούς ἐφημερίους, τό δέ ὑπηρεσιακό τους καθεστῶς διέπεται ἀπό τόν Ν. 590/1977 (ἄρθρα 37-38)⁴ καί τόν νεοπαγῆ Κανονισμό 230/2012, πού ἐκδόθηκε κατ' ἐξουσιοδότησή του (ἄρθρα 37 § 2 καί 38 § 2).

Τούτων δοθέντων, ἡ κρίση τῆς ἀποφάσεως περί ὑπαγωγῆς τῶν ἀπαιτήσεων

τῶν ἐφημερίων κατά τοῦ Δημοσίου γιά ἀποδοχές τους στήν εἰδική [βραχεία] διετῆ παραγραφή, ἀντί τῆς γενικῆς πενταετοῦς (ἄρθρο 90 § 1 Ν. 2362/1995), εἶναι προδήλως ἐσφαλμένη, ὡς ἐρειδόμενη ἐπί ἐσφαλμένης νομικῆς προϋποθέσεως. Καί τοῦτο, διότι, ἐν προκειμένῳ, δέν συντρέχει ἡ προβλεπόμενη ex lege προϋπόθεση γιά τήν ἐφαρμογή τῆς διετοῦς παραγραφῆς, ἤτοι ἡ ιδιότητα τοῦ αἰτουῦντος ὡς «ἐπί σχέσει δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου ὑπαλλήλου τοῦ Δημοσίου, πολιτικοῦ ἢ στρατιωτικοῦ», ἡ ὁποία δέν ὑφίσταται στήν περίπτωση τῶν ἐφημερίων. Ἐπομένως, κατ' ὀρθή ἐφαρμογή τοῦ νόμου, πρέπει νά γίνει δεκτή ἡ μή παραγραφή τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ἐφημερίων ἔναντι τοῦ Δημοσίου, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν σέ «ἀποδοχές ἢ ἄλλες κάθε φύσεως ἀπολαβές αὐτῶν ἢ ἀποζημιώσεις» μετά τό πέρας διετίας, ὅπως ἰσχύει γιά τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἀλλά ἡ ὑπαγωγή τους στή γενική πενταετῆ παραγραφή⁵.

Ἐξ ἄλλου, δέν πρέπει νά παροραῖται τό γεγονός ὅτι τό Εὐρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, μέ τήν ἀπόφαση τῆς 25 Ἰουνίου 2009 στήν ὑπόθεση «Ζουμπουλίδη κατά Ἑλλάδος»⁶, ἔκρινε ὅτι ἡ διετῆ παραγραφή στίς

ἀξιώσεις τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Δημοσίου συνιστᾶ παραβίαση τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ 1^{οῦ} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου «περὶ προστασίας τῆς περιουσίας», πού κυρώθηκε, μαζί μέ τή σύμβαση, μέ τό Ν.Δ. 537/1974 καί ἔχει συμφώνως πρός τό ἄρθρο 28 § 1 τοῦ Συντάγματος, ἀξημένη τυπική ἰσχύ ἔναντι τῶν κοινῶν νόμων, μέ τό σκεπτικό ὅτι «μόνο τό δημοσιονομικό συμφέρον τοῦ Δημοσίου δέν μπορεῖ νά ἀφομοιωθεῖ συλλήβδην σέ ἓνα γενικότερο δημόσιο συμφέρον, τό ὁποῖο θά δικαιολογοῦσε σέ κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τήν παραβίαση τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτη»

(§ 35). Ἔτσι, εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἐν λόγω μεταστροφή τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, μετά ἀσφαλῶς καί τήν ἔκδοση σχετικῶς τῆς μέ ἀριθ. 2/2012 ἀποφάσεως τοῦ Ἀνώτατου Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, ἀποτελεῖ ἀφ' ἑνός ἔκφραση τῆς γνωστῆς «νομολογίας τῆς κρίσης», ἡ ὁποία ἔχει ταυτίσει, ἔστω καί συγκεκαλυμμένα ἐνίστε, τό ταμειακό συμφέρον τοῦ Δημοσίου μέ τό εὐρύτερο δημόσιο συμφέρον⁷ καί ἀφ' ἑτέρου, κατά κάποιον τρόπο, μία ἐνύληση τοῦ «δικαίου τῆς ἀνάγκης»⁸, πού ἔχει ὑπαγορευθεῖ ἀπό τό καθεστῶς δημοσιονομικῆς προσαρμογῆς, στό ὁποῖο ἀπό τό 2010 ἔχει ὑπαχθεῖ ἡ χώρα...

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὅμοιες οἱ Σ.τ.Ε. 3385/2012· 4018/2012, Νομοκανονικά 2/2013, σ. 113 ἐπ., μέ ἀντίθετο σχόλιο Β. Χ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗ.

2. Βλ. ἀντί πολλῶν Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ, *Ἐγχειρίδιο Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου*, Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: 2011, σ. 220-221 καί Β. Χ. ΤΡΟΜΠΟΥΚΗΣ, *Ἡ Περιφερειακή Ὄργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ι. Μητροπόλεις - Ἐνορίες* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρά Β': Μελέτες, 4], Ἀθήνα - Κομοτηνή: 2011, σ. 235 ἐπ., ὅπου καί περαιτέρω βιβλιογραφία.

3. Βλ. προχέριως Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 7908/1983: Νομικό Βῆμα 33.1595· Ἀρείου Πάγου 955/1984: Νομικό Βῆμα 32.1519 μέ σημείωση Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ· Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 3120/2002: Νομοκανονικά 1/2004, σ. 146 ἐπ.· Διοικητικοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν 3609/2005: Τράπεζα Νομικῶν Πληροφοριῶν ΝΟΜΟΣ.

4. Βλ. τό κείμενο στήν πλέον πρόσφατη ἔκδοσή

τοῦ σέ: Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Καταστατική Νομοθεσία. Ἐκκλησίας Ἑλλάδος. Ἐκκλησίας Κρήτης. Ἁγίου Ὁρους. Ἐκκλησίας Κύπρου*, Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: 2012, σ. 3 ἐπ., ἐδῶ σσ. 51-53.

5. Βλ. Ἀρείου Πάγου 843/1983: Νομικό Βῆμα 32.474.

6. Ραδάμανθους 16 (2009-2010) 57 ἐπ.· πρβλ. ὅπως προσφάτως τήν ἀντίθετη κρίση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου μέ τήν ἀπόφαση τῆς 3 Ὀκτωβρίου 2013 στήν ὑπόθεση «Γιαβῆς κατά Ἑλλάδος».

7. Βλ. σχετικῶς Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Τό Δημόσιο Δίκαιο στόν ἀστερισμό τῆς οἰκονομικῆς κρίσης*, Ἀθήνα: 2013, σ. 246 ἐπ.

8. Βλ. ΑΝΤ. ΑΡΓΥΡΟΥ, «Τά “προνόμια” τοῦ Δημοσίου καί τό “Δίκαιο τῆς ἀνάγκης” στό κράτος δικαίου», Νομικό Βῆμα 2012.2792 ἐπ. = «Μελέτες ἐπί τοῦ Μνημονίου», ἔκδοση Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, 2013, σ. 301 ἐπ.

Είδοποίηση για τούς παραλήπτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»

Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οικονομικῆς καταστάσεως, τά Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ ἀπόφαση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τό παρόν δέν θά ἀποστέλλονται μέ τά Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στήν διεύθυνσή σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.

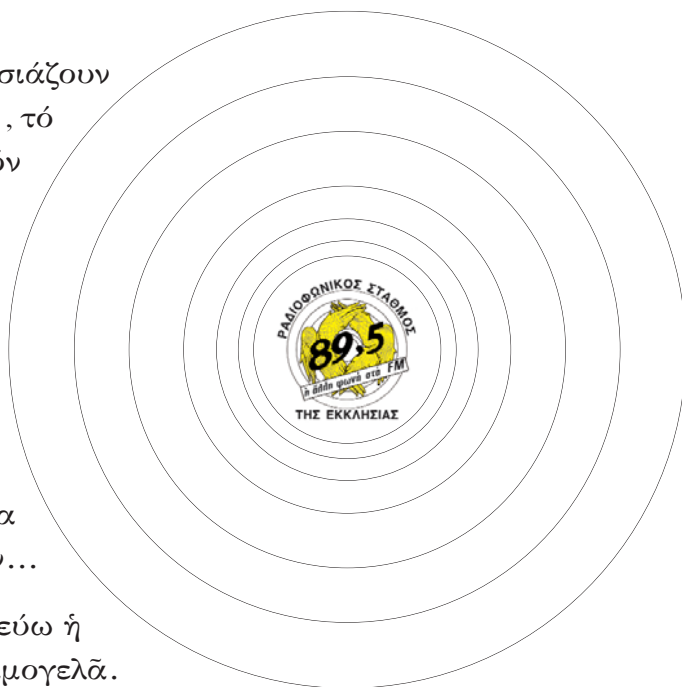
Προτείνουμε :

Δύο ἐκπομπές πού παρουσιάζουν
τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τό
κοινωνικὸ ἔργο, τὸν
πολιτισμὸ, τὰ μνημεῖα καί
τὴν παράδοση τῆς κάθε
Ἱεραῆς Μητροπόλεως.

Καθημερινά ἀπὸ
Δευτέρα ἕως
Παρασκευῆ:

12.00-13.30: Ἡ Ἐκκλησία
πού παροικεῖ στήν...

17.00-18.00: Ὅπου ταξιδεύω ἢ
Ἑλλάδα μοῦ χαμογελά.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ: ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203